

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máa-yá kúu máa Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, n̄i kanchaa-yá jíín Dios. Te máa Tú'un-ún n̄i kuu Dios. ²Máa-yá n̄i kanchaa-yá ondé xnáñúú jíín Dios. ³Te ondé jíín máa-yá n̄i sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máa-yá, te ma kúva'a ni ñn ndatíñu yá'a núú. ⁴Te in̄i máa-yá ñú'un vida te yuán kúu ñn luz ja stúun nuu taká ñayivi. ⁵Te máa luz, xndíi ncháa nuu ñuñáa. Te ñuñáa-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaa skuánducha

⁶Te n̄i tájí Dios ñn chaa nání Juan. ⁷Chaa yá'a, n̄i kii-de ja káni ndaa-de tu'un máa luz, náva'a kándíja taká ñayivi sá'a-de. ⁸Nasu máa-de ní kúu luz. Ko n̄i kii-de náva'a kani ndaa-de tu'un máa luz. ⁹Máa-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te ondé sáá ní kii-ya iní ñuyivi. ¹⁰Te n̄i nchaa-ya iní ñuyivi, ko vasa jíín máa-yá n̄i kuva'a ñuyivi, te tú ní nákun̄i ñayivi núu-yá. ¹¹N̄i kii-ya núu já xín máa-yá, te ñayivi máa-yá-ún, tú ní kajatá'ú-i-ya. ¹²Ko sava ñayivi, n̄i kakandíja-i-ya jíín sí'ví-yá, te n̄i kajatá'ú-i-ya. Te nuu máa-i n̄i ja'a-ya tú'un ja ndúu-i se'e Dios. ¹³Te máa-i, tú ní kákaku-i cuenta niñi, te ni yiki kúñu, ni chaa, tú ní kásá'a, ch̄i sua máa Dios n̄i sá'a. ¹⁴Te máa tú'un-ún, n̄i nduu-ya ñn

yiki kúñu. Te n̄i nchāa-ya jíin-yó. Te ñú'un chítú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaā Dios. Te n̄i kajini-yō já lúu n̄i nduñá'nu-yā. Ch̄i nátu'un luu kúñá'nu máá tú'ún-ni Se'e Táa-yō Dios, suni súan-ni káa máá-yá.

¹⁵ Juan, n̄i jani ndaā-de tu'un-yā: I'á yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'á ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-gā kúu-yā vása rúu, ch̄i onde ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de.

¹⁶ Te ja ñú'un chítú máá-yá, onde yúan n̄i kani'in táká-yo, ch̄i bueno n̄i ja'a-ya tú'un luu ini-yā núu-yo.

¹⁷ Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, n̄i ja'a-ya tú'un luu ini-yā jíin tú'un ndaā nuu-yo.

¹⁸ Tú ní jiní kuti ní ñn ñayivi núu Dios. Ió ñn máá tú'ún-ni Se'e-yā já kánchāa jíin-yá, te máá Sé'e-ya-ún, n̄i jani-yā tú'un Dios nuu-yo.

¹⁹ Te judío, n̄i katájí-ún sutú jíin cháa levita n̄i kikoyo ichi ñúu Jerusalén. Te n̄i kajikā tu'ún-ún Juan: Te róo ndé chāa kúu-ró, áchí. Te ya'á kúu tu'un n̄i jani ndaā Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Ch̄i n̄i ka'an ndaā-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de.

²¹ Te n̄i kajikā tu'ún-ún-de: Núsáá te Elías kúu-ró náún, áchí. Te n̄i ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te n̄i kajikā tu'ún tuku-ún-de: Máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. Túu, áchí Juan.

²² Te n̄i kaka'an tuku jíin-de: Te ndé chāa kúu-ró núsáá. Ka'an náva'a nakani-ri tu'un nuu cháa n̄i katájí rúu vai-ri. Ná ka'an máá-ró ndé chāa kúu-ró víi, áchí.

²³ Te n̄i ka'an Juan: Máá-rí kúu ñn ndaja'á kána jaa onde nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró íchi máá Jító'o-yo, nátu'un n̄i ka'an Isaías, chāa n̄i jani tu'un Dios onde sáá.

²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo n̄i katájí-ún.

²⁵ Te n̄i kajikā tu'ún Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ni Elías ni máá

cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. ²⁶ Te n̄i ka'an Juan jíin: Ruu, ch̄i jíin ndúcha skuánducha-rí. Ko ma'ñú máá-ró kánchaa ñn I'a ja tú kájin̄i-ro. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-r̄i ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, ch̄i ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Achí-de. ²⁸ Súan n̄i io in̄i ñuu Betábara, onde inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kiv̄i x̄ian-ún n̄i jin̄i Juan nuu Jesús ja vái-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñaȳivi ñúȳivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-r̄i: Ichi yatá-rí vai ñn I'a ñá'nu-ga kúu vásá rúu. Ch̄i onde ná té kaku-ga-r̄i te íó-ya. ³¹ Te tú ní nákun̄i-r̄i-ya. Ko náva'a kenda ndijin-ya núu ñáȳivi Israel, yúan ní kii-r̄i skuánducha-rí jíin ndúcha. Achí-de. ³² Te n̄i jani ndaa Juan tu'un: N̄i jin̄i-r̄i Espíritu ja ní kuun ichi ándiv̄i nátu'un paloma. Te n̄i jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákun̄i-r̄i-ya, ko máá Dios, I'a n̄i tájí rúu vai-r̄i ja skuánducha-rí jíin ndúcha, máá-yá n̄i ka'an jíin-rí: Nú kun̄i-ro já kúun Espíritu siki ñn chaa te jungoo siki-dé, te máá cháa-ún kuu I'a skuánducha jíin Espíritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a n̄i jin̄i-r̄i-ya. Te jáni ndaa-r̄i tu'un ja I'a yá'a kúu máá Sé'e Dios, áchí-de.

Uu chaa kándikin-de Jesús

³⁵ Te kiv̄i x̄ian-ún kánchaa tuku Juan jíin úu chaa skuá'a jíin-de. ³⁶ Te n̄i jin̄i-de nuu Jesús ja jáka kuu-ya yúan. Te n̄i ka'an-de: Yúan nde'é-ró máá Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúú chaa skuá'a-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an Juan. Te n̄i káindikin-de Jesús. ³⁸ Te n̄i xió kóto Jesús. Te n̄i jin̄i-ya já káindikin-de yata-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te n̄i

kaka'an-de jíin-yá: Rabí (ja kuní ka'an: Maestro), ndénu ncháá-ní, áchí-de. ³⁹ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ña'an te kunì-ro, áchí-ya. Te nì jakoyo-de te nì kajini-de nuu ncháá-ya. Te nì kakendoo-de jíin-yá kivi-ún, chí a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúú cháa-ún, nì kajini so'o-de tu'un nì ka'an Juan. Te nì kajindikin-de-ya. Te ìn-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Chaa yá'a, nì nani'in-ní-de ñani-de Simón. Te nì ka'an-de jíin: Nì kaketá'an-ri jíin Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de cháa nì cháa-de jíin núu Jesús. Te nì nde'é Jesús nuu-dé. Te nì ka'an-ya: Máá-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunání-ró Cefas (ja kuní ka'an: ìn kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xiní Felipe jíin Natanael

⁴³ Te inga kivi xían-ún kuní Jesús ki'in-ya ñúu Galilea. Te nì ni'in tá'an-ya jíin Felipe. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu cháa ñuu Betsaida, ñuu Andrés jíin Pedro. ⁴⁵ Te nì ni'in tá'an Felipe jíin Natanael. Te nì ka'an-de jíin: A nì kaketá'an-ri jíin Jesús ñuu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máá-yá kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jíin núu tutú nì kachaa cháa nì kajani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ⁴⁶ Te nì ka'an Natanael jíin-de: Á ío ja vá'a onde inì ñuu Nazaret, áchí-de. Te nì ka'an Felipe jíin-de: Ña'an te kunì-ro, áchí-de. ⁴⁷ Te nì jinì Jesús ja vái Natanael. Te nì ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai ìn cháa Israel ndaa, chí tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te nì ka'an Natanael jíin-yá: Ndasa jiní-ní náá, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Nì jinì-ri róo onde ná té kana-ga Felipe xinì-ro, ná nì kandee-ró chí yunu mérkexe, áchí-ya

jíin-de. ⁴⁹ Te n̄i ka'an Natanael: Maestro, máá-ní kúu Se'e Dios, máá-ní kúu Rey nuu ñáyiví Israel, áchí-de jíin-yá. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús: N̄i ka'an-ri jíin-ró já ní jin̄i-ri róo chíi yunu mérkexe. Já yúan kándija-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kun̄i-ro vásá yá'á, áchí-ya jíin-de. ⁵¹ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Vina te kun̄i-ro já núña andíví, te ndajá'a Dios, kándaa kánuu sik̄i máá Sé'e cháa, áchí-ya.

2

Viko tánda'a ñúu Caná

¹ Te k̄iv̄i uní n̄i kuu ñin viko tánda'a iní ñuu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánchaa náa Jesús. ² Te suni n̄i kākana-i xin̄i Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaja'an-ya víko-ún. ³ Te a n̄i ndí'i vino. Te náa Jesús n̄i ka'an-ña jíin-yá: Tú kuti-gá vino káñava'a-i, áchí-ña. ⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Nána, naja stétuu-ní-ná, chí té ja-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an náa-ya jíin súchí kájatíñu-ún: Sá'a ndéja ká'an-ya jíin-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío iñu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní k̄iyi ja ñin ñin. Chi cháa judío, súan ndoo in̄i-de. ⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te n̄i kaskútú-i onde yu'u. ⁸ Te n̄i ka'an-ya jíin-i: Vina te tava-ro te kinchaka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te n̄i kajanchaka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, n̄i jito nchaa-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jin̄i-de ndénu ní kii. Ko mozo n̄i katava ndúcha-ún a kájin̄i-i. Yúan-na te n̄i kana-de xin̄i máá yíi. ¹⁰ Te n̄i ka'an-de jíin: Taká cháa kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a n̄i kaji'i vatú máá-i, yúan-na

te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máá-ró n̄ chiva'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Ya'á kúu tuni xnáñúú ní sá'a Jesús in̄i ñuu Caná ndañúú Galilea. Te n̄i kajini-i ja lúu ñá'nu-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kakandíja-de-ya. ¹² Te n̄i kuu yúán. Te máá-yá jíin náa-ya jíin ñaní-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuu-ya ñúu Capernaum. Te n̄i kaxiukú-yá yúan yaku-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya vé'e ii

¹³ Te n̄i kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te n̄i kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te n̄i jini-ya ñayivi káxikó xndiki jíin r̄i jíin paloma, jíin ñayivi káxndáji xu'ún, káxiukú-i in̄i ve'e ii. ¹⁵ Te n̄i sá'a-ya ñn cuarta ñii. Te n̄i skúnu-ya táká-i in̄i ve'e ii onde jíin r̄i jíin xndiki-í. Te n̄i jacha-ya xú'ún ñayivi káxndáji. Te n̄i skuío káni-ya táká mesa-i. ¹⁶ Te n̄i ka'an-ya jíin ñayivi káxikó paloma: Chaxio kit̄i yá'a. Ve'e Táa-r̄i, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xáan iní-r̄i ve'e-ró, onde kuitá-r̄i jíin, áchí. ¹⁸ Te n̄i kaka'an cháa judío: Na tuni stá'an-ro núu-rí ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jíin-yá. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Stúncháa-ro vé'e ii yá'a, te nuu uní-ni kivi te ndukani-r̄i, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío: Nuú úu xiko iñu kuia te n̄i jinu ve'e ii yá'a. Te róo nuu uní-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máá-yá, ch̄i kuní ka'an-ya já yiki kúñu-ya kúu nátu'un ve'e ii. ²² Ja yúán, nuu ní nachaku-ya já ní ji'i-ya, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i kakandíja-de

tutu ij jín tú'un nī ka'an Jesús. ²³ Te máá kiví víko Pascua kánchaa-ya ñúu Jerusalén. Te kua'a ñáyivi ní kakandíja-i-ya, chi nī kajini-i taká tuni nī sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní játú'ún-yá-i, chi a jini-ya taká-i. ²⁵ Te tú ní jínu ñú'ún-yá ja ká'an ni ñn chaa tu'un ñáyivi jín-yá, chi a jini-ya ndasa káa ini-i jíná'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te nī io ñn tá'an chaa fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñáyivi judío. ² Chaa yá'a nī chaa-de nuu Jesús ñn akuáa. Te nī ka'an-de jín-yá: Maestro, a kájiní-ná ja ñn maestro kúu-ní te vai-ní onde nuu Dios, chi nú tú chindéé chítuu Dios ñn chaa, te ma kúu sá'a-de taká tuni ja sá'a máá-ní núú, áchí-de. ³ Te nī ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró ja nú tú nakaku jáá ñn chaa, te ma kúu kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jín-de. ⁴ Te nī ka'an Nicodemo jín-yá: Ndasá kuu nakaku ñn chaa nú a nī yii-de. Á kuu ndívi-de chii náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te nī ka'an tuku Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú tú kaku ñn chaa jín ndúcha jín Espíritu, te ma kúu kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kúu. Te ja ní kaku cuenta Espíritu, se'e Espíritu kúu. ⁷ Ma nánaa ini-ro tú'un ká'an-ri jín-ró: Jínu ñú'ún já náaku jáá-ró. ⁸ Kée tachi ndénu kuni máá, te jini so'o-ró já káyu, ko tú jini-ro ndénu vái ni ndénu kí'in. Súan kúu taká ñáyivi já kaku cuenta Espíritu, áchí-ya. ⁹ Te nī ka'an Nicodemo: Ndasá kuu yuán núsáá, áchí-de jín-yá. ¹⁰ Te nī ka'an Jesús: Máá-ró kúu ñn maestro Israel te tú júku'un

ini-ro jíin tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ká'an-ri tu'un ja júku'un ini-ri. Te jáni ndaa-ri tu'un tiñu ni jini-ri. Ko tú játú'ún-ró tú'un ndaa ká'an-ri. ¹² A ni ka'an-ri tu'un ñuyívi jíin-ró te tú kándija-ró. Ndasa kándija-ró nú ka'an-ri tu'un andívi jíin-ró núsáa. ¹³ Máa Sé'e chaa kanchaa-ya ándívi. Te ni kuun-ya íchi ándívi. Te máa ñn-ni-ya ní ndaa-ya ándívi, tuká inga chaa ní sá'a. ¹⁴ Chi nátu'un ni jata kaa Moisés koó núu ñú'un té'é, jínu ñú'ún já súni súan kuita kaa máa Sé'e chaa. ¹⁵ Náva'a ma náa táká ñayívi kákandija-i-ya, chi sua kuchaku-i ní káni, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Chi Dios, xaan ní kundá'ú ini-ya ñayívi ñuyívi. Ja yúan ní tájí-ya Se'e-ya ní kii-i, vasa máa tú'ún-ni-i ni io, nává'a ma náa táká ñayívi kákandija-i-ya, chi sua kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Chi tú ní tájí Dios Se'e-ya núu ñuyívi já tá'nu ndatu ñayívi, chi sua ja ná kaku ñayívi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándija ñn ñayívi núu-yá, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayívi tú kándija, ta'nu ndatu ná'ín-i, kuachi ja tú kándija-i nuu máa ñn-ni Se'e Dios. ¹⁹ A ni chaa máa luz ini ñuyívi. Ko ñayívi-ún, ni kakumani-gá-i jíin ñúñaá vasa jíin luz, chi tiñu kásá'a-i kakuu tiñu ñáá. Ja yúan te ta'nu ndatu ná'ín-i. ²⁰ Chi taká ñayívi já sá'a tiñu ñáá, jito u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, nává'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayívi já sátiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, nává'a kenda ndijin ja jíin Dios ni sá'a-i tiñu máa-i.

Tu'un ndaa ni ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, kája'an-ya núu Judea. Te yúan ni kanchaa-ya

jíin-de. Te n̄i skuánducha-yá. ²³ Te suni n̄i skuánducha Juan in̄i ñuu Enón yani ñuu Salim, chí n̄i jo kua'a ndúcha yúan. Te n̄i kikoyo ñayivi núu-dé, te n̄i skuánducha-dé-i. ²⁴ Chí té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te cháa káskuá'a jíin Juan, n̄i kastátá'an-de jíin cháa judío sik̄i modo ndoo in̄i. ²⁶ Te n̄i chakoyo-de nuu Juan. Te n̄i kaka'an-de: Maestro, cháa n̄i kanchaa jíin-ní inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ní tu'un-de, vina te skuánducha máa-de, te ndivii ñayivi kája'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te n̄i ka'an Juan: Ni ñn cháa ma ní'in kúti-dé ni ñn modo, te nú tú kii onde andíví. ²⁸ Máa-ró n̄i kajini ndaa-ro já ní ka'an-ri: Nasu rúu kúu Cristo, chí sua n̄i tájí-yá ruu yóxnúú-rí nuu-yá vai-ri. ²⁹ Cháa nchaka ñasíí kúu yii. Te amigo yii-ún ká'in xiin-dé te kajini so'o tu'un ká'an-de. Te kákusiñ xáan iní-i, nú a n̄i kajini so'o-i ká'an yii-ún. Súan kúu ja kúsiñ xáan iní-ri vina. ³⁰ Jínu ñú'ún já ndúñá'nu-ga máa-yá te ndúsúchí-ga máa-rí, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká-i. Te cháa n̄i kaku in̄i ñuyivi yá'a, se'e ñuyivi kúu-de. Te tu'un ñuyivi ká'an-de. I'a vai ichi andíví, ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká cháa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jini-ya jíin já ní jini so'o-ya. Ko ni ñn ñayivi tú játá'ú-i tu'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayivi játá'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tu'un ká'an Dios. ³⁴ Chí I'a n̄i tájí Dios vai, tu'un Dios ká'an-ya. Chí Dios, tú kuí'a-ni já'a-ya Espiritu-ya. ³⁵ Máa Táa, kúndá'ú in̄i-ya Sé'e-ya, te n̄i ja'a-ya táká ndatíñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ñayivi já kándija nuu máa Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayivi já tú kándija nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i chí sua ví'í-gá kit̄i in̄i Dios

nuu-í.

4

Jesús jín ñá'an ñuu Samaria

¹ Te chaa fariseo, ni kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-gá chaa káskuá'a jín máa-yá vásá jín Juan jín ja skuánducha-yá kua'a-gá ñayivi vásá Juan. Te ni jini Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chi sua chaa káskuá'a jín-yá, káskuánducha máa-de. ³ Te ni kenda-ya ñuu Judea. Te kua'an tuku-ya ñuu Galilea. ⁴ Te jínu ñú'ún ja ja'a-ya kí'in-ya ñuu Samaria. ⁵ Yúan-na te ni ja-ya in ñuu nání Sicar ini ñuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sókó Jacob. Te Jesús, ni jungoo-ya xín sókó-ún, chi ni kuitá-ya íchi kuá'an-ya. Te nátu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te ni chaa in ña'an ñuu Samaria, vai tava-ña nducha. Te ni ka'an Jesús jín-ña: Kuá'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chi chaa káskuá'a jín-yá, a kaja'an-de onde ñuu kuakuaan-de ja kée-dé. ⁹ Te ña'an ñuu Samaria, ni ka'an-ña jín-yá: Naja jikán-ní nducha núu-ná ko'o-ní, chi chaa judío kúu-ní, te ña'an ñuu Samaria kúu-ná, áchí-ña. Chi ñayivi judío, tú kivi nduu-i jín ñayivi ñuu Samaria. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús: Nú ní jini-ní naún kúu ja kuá'a Dios nuu-ní, te jín I'a ja ká'an jín-ní: Kuá'a-ní nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ní nuu-yá te kuá'a-ya ndúcha chakú ko'o-ní núu, áchí-ya. ¹¹ Te ni ka'an ña'an-ún jín-yá: Táta, xaan kúnú sókó yá'a te tú na jín táva-ní nducha. Núsáa te ndenu ní'in-ní nducha chakú. ¹² Chi sókó yá'a ni ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a ni ji'i máa-de nducha, jín sé'e-de,

jíin kítí-dé. Te ñá'nu-ga máá-ní vásá máá-de náún. Achí-ña. ¹³ Te ñi ka'an Jesús: Nú ndé chāa ko'o nducha yá'a, kuchí tuku-de. ¹⁴ Ko chāa ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, ma kuchí kuti-gá-de, chí nducha já kuá'a-ná-ún, koo ñn sókó iní-de ja kána nducha kúchaku-de ñí káni sá'a, áchí-ya jíin-ña. ¹⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, kuá'a-ní nducha-ún ko'o-ná, náva'a tuká kuchí kuti-ná, ni tuká kitava-ná-cha yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Kuákana-ní xiní yíi-ní te chāa-ní, áchí-ya. ¹⁷ Te ñi ka'an ña'an-ún: Tú yii-ná ío, áchí-ña. Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Va'a-ni ká'an-ní, tú yii-ná ío, ¹⁸ chí ñi io u'un yii-ní. Te chāa ncháka-ní vina, nasu yíi máá-ní kúu-de. Ya'á kúu ja ní ka'an ndaa-ní, áchí-ya. ¹⁹ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, ñn chāa jáni tu'un Dios kúu-ní jáni iní-ná. ²⁰ Ndíyi táa-yo, yuku yá'a ñi kachiñú'ún-de Dios. Te máá-ní káka'an-ní ja ñúu Jerusalén kúu nuu kánúu chíñú'ún-yó, áchí-ña. ²¹ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Nána, ná kándíja-ní tu'un ká'an-ná chí chāa ñn kivi, ja ní yuku yá'a, ni ñuu Jerusalén, tú chíñú'ún-ní máá Táa-yo Dios súan. ²² Níí, tú kájiní-ní naún kúu ja kachiñú'ún-ní. Ko máá-ná, kájiní-ná I'a kachiñú'ún-ná. Chí onde nuu ñáyivi judío vai tu'un nama yóo. ²³ Te chāa ñn kivi já ñáyivi kachiñú'ún ndaa, chíñú'ún ndíja-i Táa-yo Dios jíin iní jíin añú-i. Chí Táa-yo, ndúkú-yá ñáyivi já súan chíñú'ún-i-ya kuní-ya. Te a ñi chāa kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espíritu. Te ñáyivi kuní chíñú'ún, kánúu já chíñú'ún ndíja-i-ya jíin iní jíin añú-i, áchí-ya. ²⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Jiní-ná ja kí Mesías, ja nání Cristo. Te nú ñi chāa máá-yá,

te stá'an-ya táká tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Máá-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jíin-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ni chakoyo cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni kanaa ini-de kánde'é-de ja ndátu'ún-yá jíin in ña'an. Ko tú ni in-de ní ka'an: Naún jiká tu'ún-ní-ña, xí: Naún tu'un ndátu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, ni skéndo-ña kíyi-ña te kua'an-ña onde ñuu. Te ni ka'an-ña jíin ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kuni-ro in cháa. Chaa-ún ni kachi-de nuu-rí taká naún tiñu ni sá'a-ri. Sanaa te máá-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te ni kenda koyo-i ñuu-ún. Te ni chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te ni ka'an-ya jíin-de: Ió ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, ni kajiká tu'ún tá'an-de: In cháa ni kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuni I'a ni tájí rúu vai-ri jíin ja skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Ió kuun yóo onde kivi tá'nu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te nde'é-ró ní ndú'a-ún, chi a ni kuaan ja tá'nu. ³⁶ Te cháa já'nu, a kí'in-de ya'u-de te nastútú-de nuni já kúchaku ní káni, náva'a cháa sáka jíin cháa já'nu, in ká'nu-ni kusí ini-de. ³⁷ Chi súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: In cháa sáka, te inga-de já'nu, áchí. ³⁸ Te a ni tájí-rí róo kika'nu-ro núu tú ní kásátiñu-ró. Sava-ga cháa ni kasátiñu, te máá-ró, a ni kivi koyo-ró núu tiñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñayivi núu Samaria ini ñuu yúan, ni kájiní so'o-i tu'un ni

ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, ni kakandíja-i-ya. Chi ni ka'an ndaa-ña: Ni kachi-de nuu-rí taká naún tiñu ni sá'a-ri, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te ni chakoyo ñayivi ñúu Samaria nuu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kendo-yá yúan. Te ni kendo-yá yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i ni kakandíja-i-ya sikí tú'un ká'an-ya. ⁴² Te ni kaka'an-i jíin ñá'an-ún: Tuká níni tú'un máá-ró te kandíja-ri-ya, chi a ni kajini so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te káini-ri ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, chi Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún ni kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúu Galilea. ⁴⁴ Chi máá Jesús, ni ka'an ndaa-ya já in chaa jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíin'ún ñayivi ñúu máá-de jíin-de. ⁴⁵ Te ni jaa-ya ñúu Galilea. Te ñayivi Galilea, ni kajatá'ú-i-ya, chi ni kajini-i taká tiñu ni sá'a-ya onde ñuu Jerusalén kivi ní io viko yúan. Chi máá-i, suni ni kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te ni kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jínu onde ñuu Caná ndañúu Galilea nuu ní io nducha já ní nduu vino ni sá'a-ya. Te ini ñuu Capernaum ni io in chaa játiñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Chaa yúan, ni jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñúu Galilea. Te ni ja'an-de nuu-yá. Te ni ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, chi a yani kuu-i. ⁴⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kuni-ro tuni jíin tiñu ñá'nu, ma kándíja kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te chaa játiñu nuu rey, ni ka'an-de jíin-yá: Táta, nuu-ni ki'on vína chi nú ná kúkuéé-ni te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te ni ka'an Jesús

jíin-de: Kuá'án, chí chakú se'e-ró, áchí-ya. Te cháa-ún, ñi kandíja-de tu'un ñi ka'an Jesús. Te ñi kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te nini núu-de kuano'on-dé, te ñi kenda koyo mozo-de, ñi kajanata'an-de, te ñi kakastu'ún núu-dé: Ñi nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máa-de ñi jiká tu'ún-de ña hora ñi kejá'á ndúva'a-i. Te ñi kaka'an jíin-de: Iku ka'ín ñi kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máa táa-i, ñi juku'un iní-de ja hora-ún kúu hora ñi ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te ñi kandíja-de jíin ní vé'e-de. ⁵⁴ Ya'á kúu tuni uu ja ní sá'a Jesús ná ñi ndii-ya ñuu Judea onde ñuu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñáyivi kú'u

¹ Yuán-na te ñi io viko ñáyivi judío. Te ñi kaa Jesús kua'an-ya ñuu Jerusalén. ² Te ñuu Jerusalén ío in pila nducha máa yatá yúxé'é ríi. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñáva'a u'un portal. ³ Te iní portal yúan kándaa kuá'a ñáyivi kaku'u, ja kuáa, ja rengo, ja tí'ichi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Chí ío kivi já núu in ndajá'a-yá iní pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cháa kivi xnáñúú iní pila, nú a ñi skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de ñani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátuu in cháa ja ní kuu oko xia'un uní kuiá kú'u-de. ⁶ Te ñi jini Jesús ja kátuu cháa yá'a. Te ñi juku'un iní-ya já ní kuu kua'a kuiá kú'u-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuní-ro ndúva'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te ñi ka'an cháa kú'u-ún jíin-yá: Táta, tú ní'in-ná ni in cháa skivi náa iní pila, nú a ñi kanda nducha. Chí nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vásá cháa-ná.

Achí-de. ⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nduko, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te cháa-ún n̄i nduva'a-ni-de. Te n̄i ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-de. Te máá kivi ndétatú kúu kivi-ún. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío jíin cháa n̄i nduva'a-ún: Kivi ndétatú kúu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jito yuu-ro, áchí. ¹¹ Te n̄i ka'an-de jíin cháa judío: Cháa n̄i nasáva'a ruu, máá-de n̄i ka'an-de jíin-rí: Ki'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yúan-na te n̄i kajika tu'ún-ún-de: Nde cháa n̄i ka'an jíin-ró: Ki'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te cháa n̄i nduva'a-ún, tú ní jiní-de ndé cháa kúu. Chi Jesús, a n̄i kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñayivi ká'jin yúan. ¹⁴ Kúkuéé-ga, te n̄i ketá'an Jesús jíin-de in̄i ve'e ii. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina te n̄i nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Chi nú túu, te kii ñin tundó'o xa'an-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máá-de kua'an-de. Te n̄i kastu'ún-de nuu táká ñayivi judío ja Jesús kúu l'a n̄i nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te n̄i sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te cháa judío, ja yúan ní kachindikin-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máá Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'í-gá n̄i kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Chi nasu máá ñin kivi ndétatú ní stívi-yá, chi suni n̄i ka'an-ya ja Táa-ya kúu Dios. Te ñin núu-ni sá'a-ya máá-yá jíin Dios. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máá Sé'e, ma kúu sá'a kuti-yá ja máá-yá, chi máni ja ní jiní-ya sá'a Táa-ya. Chi taká ja sá'a máá-yá, suni súan sá'a máá Sé'e-ya ñin núu-ni jíin-yá. ²⁰ Chi máá Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká

tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vásá yá'á, náva'a naa iní-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. ²¹ Chi nátu'un máá Táa, ndúkani-ya ndiyi te náschakú-ya-í, suni súan máá Sé'e, náschakú-ya ndéja kuní máá-yá. ²² Chi máá Táa, tú nákuwndí-ya sikí ní ñn ñayivi, chi nī ja'a-ya tú'un ja nákuwndí máá Sé'e-ya sikí táká ñayivi. ²³ Náva'a kuandatu ndivii ñayivi núu Sé'e nátu'un káandatu-i nuu máá Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máá Táa ja ní tájí-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jándáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñn ñayivi chu'un iní-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu I'a nī tájí rúu vai-ri, ñayivi-ún kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, chi sua kuchaku-i ní káni. ²⁵ Jándáa ká'an-ri jíin-ró: Chaa hora, te vina a kúu, ja táká ndiyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máá Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jíná'an. ²⁶ Chi nátu'un máá Táa ñú'un vida iní máá-yá, suni súan nī ja'a-ya núu Sé'e-ya já ñú'un vida iní máá-i. ²⁷ Te suni nī ja'a Dios tu'un ja nákuwndí Se'e sikí ñayivi, chi suni Se'e chaa kúu-i.

Sikí já náchaku ndiyi

²⁸ Ma náa iní-ro já ká'an-ri tu'un yá'a jíin-ró. Chi chaa ñn kiví já táká ndiyi ká'íin iní ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñayivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñayivi ní kasá'a tiñu ñáá, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máá-rí ja máá-rí. Nátu'un jíni so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chi tú sá'a-ri ja kuní máá-rí, chi ja kuní máá Táa-ri I'a nī tájí rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-ri tu'un máá-rí, te tú ío ndaa tu'un ká'an-ri. ³² Inga kúu ja

jáni ndaa tu'un-ri. Te jiní-ri ja tú'un ndaa kúu ja ká'an-ya tú'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máá-ró ni katájí-ró cháa ni kaja'an nuu Juan. Te máá-de ni jani ndaa-de máá tú'un ndaa. ³⁴ Vasa tú jata'ú-rí tu'un-ri ká'an ni in cháa, ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kaku-ró jíná'an-ró. ³⁵ Máá-de ni kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máá-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an iní-ro núu luz máá-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jani ndaa tu'un-ri vasa ja ní ka'an Juan. Chi Táa-ri, ni ja'a-ya tiñu nuu-ri ja ná sá'a-ri. Te suu tiñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Táa-ri, ni tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máá Táa-ri ja ní tájí-yá ruu vai-ri, máá-yá ni ka'an ndaa-ya tú'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tú'un ká'an-ya, ni tú ní kájini-ro ndasa kaa-ya. ³⁸ Te ni tú ncháa ni'in tu'un-ya iní-ro. Chi tú kákandíja-ró I'a ni tájí-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú ii, chi kájani iní-ro ja tú'un yoso yúan kúu ja kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máá-ri. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ró núu máá-ri náva'a kuchaku-ro jíná'an-ró. ⁴¹ Tú jata'ú-rí ja sáñá'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jiní-ri róo ja tú kúmani-ro jín Dios onde jín iní jín añú-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jín sí'ví Táa-ri, te tú kájata'ú-ró rúu. Te nú inga cháa cháa-de jín sí'ví máá-de, sa cháa-ún yachi kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndas kuu kandíja-ró, chi kásáñá'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró ja ndúñá'nu-ró sá'a Dios, ja máá in-ni-ya ío. ⁴⁵ Ma nákani iní-ro ja kakán-ri kuachi siki-ro núu Táa-ri. A kañukuu iní-ro núu Moisés. Te máá-de, jikán-de kuachi siki-ro jíná'an-ró. ⁴⁶ Chi

nú ní kákandíja-ró núu Moisés, suni ní kándíja-ró rúu núú, chí tu'un máá-rí ñi chaa-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandíja-ró tutú ñi chaa-de-ún, te ndasa kandíja-ró tú'un ká'an-ri núsáá. Achí-ya jíin-de.

6

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

¹ Te ñi kuu taká tiñu yá'a. Te ñi kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xáan ñáyivi ní kandikin-i-ya, chí ñi kajini-i taká tuni ñi sá'a-ya jíin ñáyivi káku'u. ³ Te ñi kaa Jesús ñin yuku. Te ñi jungoo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁴ Te a ñi kuyani viko Pascua, viko ñáyivi judío. ⁵ Te ñi ndakoto Jesús. Te ñi jini-ya já vái koyo kua'a xáan ñáyivi. Te ñi ka'an-ya jíin Felipe: Ndénu kuáan-yó staa kée ñáyivi yá'a, áchí-ya. ⁶ Ko súan ñi ka'an-ya já jito ncha-ya-dé, chí a ñi jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te ñi ka'an Felipe jíin-yá: Ma kánda uu ciento peso staa náva'a kee-í tí'li tí'li jíná'an-i, áchí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, ñin cha skuá'a jíin-yá, ñi ka'an-de: ⁹ Ió ñin suchí yá'a te ndíso-i u'un statilá cebada jíin uu tiyáká lúli. Ko nasaa-na kúu-ún, chí kua'a xáan ñáyivi, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Súngoo-ró ñáyivi, áchí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te nátu'un u'un mil cha ñi kajungoo-de. ¹¹ Te ñi ki'in Jesús statilá-ún. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi saka-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá. Te máa-de ñi ja'a-de nuu ñáyivi káxiukú-ún. Suni súan ñi kaja'a-de tiyáká-ún. Te ñi kayee-í nasaa kákuu ñi máa-i. ¹² Te nuu ní kanda'a chí-i, te ñi ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró táká pedazo ja

ní ndendoso, náva'a tú naa kúti, áchí-ya. ¹³ Te ja á n̄i kayee ñáyivi-ún, te n̄i kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso sikí ndí'ú'un statilá cebada-ún. Te n̄i kútú-ni ux̄i uū j̄ika. ¹⁴ Te ñáyivi-ún n̄i kajini-i tun̄i n̄i sá'a Jesús, te n̄i kaka'an-i: Jandáa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tu'un Dios ja k̄i in̄i ñuyivi. Achí-i. ¹⁵ Te n̄i jin̄i Jesús ja vái koyo-i ja kátin-i-ya, kuu-ya rey máa-i. Te n̄i kuxio tuku máa in̄i-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

¹⁶ Te nuu ní ini, te cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te n̄i kivi koyo-de in̄i in̄i barco. Te kaja'an-de inga lado mar onde ñuu Capernaum. Te n̄i kuñaa. Te té nchaa-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te n̄i kee in̄i tach̄i xaan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te n̄i kajika-de jín barco nátu'un u'un xí in̄i kilómetro. Te n̄i kajini-de Jesús ja jika-ya núu mar. Te n̄i kuyani-ya núu barco-ún. Te n̄i kayu'ú-de. ²⁰ Te máa-yá n̄i ka'an-ya jín-de: Máa-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²¹ Te kákusi in̄i-de ja ná kivi-ya in̄i barco. Yúan-na te n̄i jaan̄i barco nuu ñú'un núu kuángoyo-de-ún.

Máa Stáa chakú kúu Jesús

²² Te kivi xian-ún, te ká'in̄i taká ñáyivi inga lado mar. Te n̄i kajini-i ja máa in̄i-ni barco ío yúan. Te suni n̄i kajini-i ja tú ní kivi Jesús in̄i barco jín cháa káskuá'a jín-yá, ch̄i sua máni máa-ni cháa káskuá'a-ún, n̄i kaja'an máa-ni-de. ²³ Ko sava-ga barco lúli, onde ñuu Tiberias n̄i jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máa Jító'o-yo núu. ²⁴ Te n̄i kajini ñáyivi já Jesús jín cháa

káskuá'a jíín-yá, tú káxiukú-yá yúan. Te n̄i k̄iv̄i koyo máá-i in̄i barco lúli-ún, te kája'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te n̄i kanani'in-í-ya ondé inga lado mar. Te n̄i kaka'an-i jíín-yá: Maestro, na hora n̄i chaá-ní yá'a, áchí-i. ²⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíín-ró, ja kánandúkú-ró rúu, nasu ja ní kajini-ro táka tuni n̄i sá'a-ri, chi sua ja ní kayee-ro staa te n̄i kanda'a chi-ro. ²⁷ Ma sátiñu-ró ja ní'in-ro ndéyu ja náa, chi sua ja ná kúchaku-ro ní káni sá'a. Máa Sé'e chaá kuá'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chi n̄i jatú'un Táa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jíín-i. ²⁸ Te n̄i kaka'an-i jíín-yá: Ndasá sá'a-ná nává'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, áchí-i. ²⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró núu I'a n̄i tájí-yá vai, áchí-ya jíín-i. ³⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an-i: Núsáa te naún tuni sá'a-ní nává'a kuní-ná te kandija-ná ní. Naún tiñu sá'a-ní. ³¹ Nd̄iyi táa-yo, n̄i kayee-dé staa ándíví ondé nuu ñú'un té'é nátu'un yóso núu tutú: Ondé ándíví ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jíín-yá. ³² Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíín-ró: Nasu Moisés ní ja'a staa ondé ándíví núu-ro jíná'an-ró. Ko Táa-ri, chi ondé ándíví ja'a ndija-ya Staa núu-ro. ³³ Chi Staa Dios kúu I'a n̄i kuun ichi ándíví. Te ja'a-ya ja kúchaku ñayívi ñúyívi. Achí-ya jíín-i. ³⁴ Te n̄i kaka'an-i jíín-yá: Táta, nene kuá'a-ní staa jián kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te n̄i ka'an Jesús: Máa-rí kúu máa Staa ja kúchaku-ro sá'a. Ndéja kíi nuu-rí, ma kúu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, ma kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a n̄i ka'an-ri jíín-ró, ja tú kákandija-ró rúu, vasa n̄i kajini-ro núu-rí. ³⁷ Taká ja ja'a máa

Táa-ri nuu-rí, chaá nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí ma kíñi'in kuti-rí ki'in. ³⁸ Ni kuun-ri ichi ándíví náva'a sá'a-ri ja kuní I'a ni tájí rúu vai-ri, nasu já sá'a-ri ja kuní máá-rí. ³⁹ Te máá Táa-ri kúu I'a ni tájí rúu vai-ri. Te tú kuní-ya já náa ní ññayivi ní ja'a-ya núu-rí, chi sua ja ná náschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁰ Te ya'á kúu ja kuní I'a ni tájí rúu vai-ri. Taká ñayivi já jini nuu Sé'e-ya te kandíja-i nuu-yá, kuchaku-i ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. Achí-ya jín-i. ⁴¹ Yúan-na te ni kaka'an chaá judío siki-yá. Chi ni ka'an-ya: Máá-rí kúu Staa ní kuun ichi ándíví. ⁴² Te ni kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kájiní-yo táa-de jín náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándíví ní kuun-ri, áchí-de. ⁴³ Te ni ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. ⁴⁴ Máá Táa-ri, ni tájí-yá ruu vai-ri. Te ma kúu kii ni ññayivi núu-rí nú tú kinchaka máá-yá-i. Yúan-na te naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁵ Yóso núu tutú chaá ni kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máá Táa-ri, te tu'a-i jín, ñayivi-ún kii-i nuu-rí. ⁴⁶ Ni ññayivi, tú ní jini kuti núu máá Táa-ri. Máá I'a vai onde nuu Dios, máá ññ-ni-ya kúu ja á ni jini-ya núu máá Táa-ya. ⁴⁷ Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Nú ññayivi kándíja-i ruu, kuchaku-i ní káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyí táa-ro, ni kayee-dé staa ándíví onde nuu nú'un té'é te a ni kaji'i-de. ⁵⁰ Ko ya'á kúu Staa já vái ichi ándíví náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú ja vái ichi ándíví. Te nú ndé

ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i níí káni. Te Staa já kuá'a-ri-ún, kúu kuñu-ri. Te kua'a-ri kuñu-ri náva'a kuchaku ñuyivi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te cháa judío, ñi kastátá'an máá-de: Chaa yá'a, ndasa kuu kua'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kee-ro kúñu máá Sé'e cháa, te nú tú ko'o-ró niñi-yá, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Chì cháa kee kúñu-ri te ko'o niñi-rí, kuchaku-de níí káni. Te máá-rí naschakú-ri-de kiví jínu ñuyivi. ⁵⁵ Chi kuñu-ri kúu ndija ndeyu. Te niñi-rí kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaa yée kúñu-ri te jí'i niñi-rí, nene kunchaa-de jíin-rí, te ruu jíin máá-de. ⁵⁷ Máá Táa-ri chakú-ya. Te ñi tájí-yá ruu vai-ri. Te máá-rí chakú-ri sá'a Táa-ri. Suni súan nú ndé cháa kee rúu, suni kuchaku-de sá'a-ri. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vái ichi ándívi. Ndiyi táa-ro sñn staa ándívi ní kayee-dé, te a ñi kaji'i-de. Ko nú ndé cháa kee Staa yá'a, kuchaku-de níí káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan ñi ka'an Jesús iní ve'e sinagoga, nini stá'an-ya iní ñúu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kajini so'o-de. Te ñi kaka'an-de: Xaan yí kaa tu'un yá'a. Ndé cháa kúu juku'un iní, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús ñi jini-ni-ya já súan ñi kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kánayu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náún. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuni-ro máá Sé'e cháa, ndaa-ya núu ní kanchaa núu-yá. ⁶³ Jíin máá Espíritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúñu tú kuti ní'in tíñu. Tu'un ñi ka'an-ri jíin-ró jíná'an-ró kákuu cuenta Espíritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú kákandíja-ró, áchí-ya. Chì Jesús, onde

xnáñúú ní jini-ya ndéja kúu ja tú kandíja, te ndéja kúu ja nastúu-ya. ⁶⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jín-ró ja ní ññ ñáyivi ma kúu kii-i nuu-rí, nú tú ní jatú'un máá Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jín-yá, ni kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jín-yá.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te ni ka'an Jesús jín máá ndí'uxí uu cháa-ún: Te róo suni kingoyo-ró kákuni-ro náún, áchí-ya. ⁶⁸ Te ni ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kingoyo-ná, chi máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ní káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te kákandíja-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te ni ka'an Jesús jín-de: Tú ní káji-ri ndí'uxí uu-ro náún. Te ññ-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan ni ka'an-ya síkí Judas Iscariote, se'e Simón. Chi cháa yá'a, nastúu-de-ya. Te ññ tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te ni kuu taká tiñu yá'a. Te jíka kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuní-ya káka kuu-ya ñuu Judea, chi cháa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a ni kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ññ viko ñáyivi judío. ³ Te ni kaka'an ñani-ya jín-yá: Kenda-ró yá'a te ki'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a cháa káskuá'a jín-ró ná kuní-de ná tiñu sá'a-ró. ⁴ Nú kuní ññ cháa ja kuichá tu'un-de, najá sá'a sa'í-de tiñu. Te nú tiñu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máá-ró núu ñáyivi núsáa, áchí-de jín-yá. ⁵ Chi ni ñani-ya, tú

kájatú'ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga jaá kivi-rí. Ko kivi máá-ró, chí a n̄i chaá. ⁷ Ma kúu koto u'u ñayivi róó, ko jíto u'u-i ruu, chí ká'an-ri tu'un ndaa máá ñayivi ja máni tíñu ñáá kásá'a-i. ⁸ Kaa máá-ró kuángoyo-ró víko-ún. Máá-rí chi ma kí'in-ri viko-ún vina, chí té jaá-ga kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te n̄i ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te n̄i kendo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te n̄i kaa ñani-ya kaja'an. Yúan-na te suni n̄i kaa máá-yá kuá'an-ya víko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máá-yá, chí sa'í-ni n̄i ja'an-ya. ¹¹ Te chaá judío, kánandúkú-de-ya víko-ún. Te káka'an-de: Ndénu kándeé chaá-ún, áchí-de. ¹² Te xaan ní kuvaa tu'un-ya núu ñayivi-ún, chí sava-i n̄i kaka'an-i: Chaa va'a kúu-de. Te sava-ga-i n̄i kaka'an-i: Túu, chí xndá'ú-de ñayivi, áchí-i. ¹³ Ko ni ñn-i tú ní káka'an ndijin-i tu'un-ya, chí káyu'ú-i chaá judío. ¹⁴ Te sava viko, n̄i kaa Jesús kua'an-ya vé'e ii, te n̄i stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te n̄i kanaa iní chaá judío kánde'é-de: Ndasá jiní chaá yá'a letra, chí tú ní skuá'a-de, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Tu'un stá'an-ri nasu máá-rí xín, chí tu'un I'a n̄i tájí rúu vai-ri kúu. ¹⁷ ñn chaá, nú kuní-de sá'a-de tíñu kuní Dios, chaá-ún, juku'un iní-de tu'un stá'an-ri, nú onde nuu Dios vai, xí já ní kiñi'in máá-rí kúu, áchí-ya. ¹⁸ Chaa ká'an tu'un máá-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máá-de. Ko nú ñn chaá ndúkú-de ja ndúñá'nu chaá n̄i tájí-de vai-de, chaá yá'a kúu chaá ndaa, te tú naún tu'un ñáá ío iní-de. ¹⁹ Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-ro jíná'an-ró xí túu. Ko tú ní ñn-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuñi-ro ká'ni-ro rúu. Achí-ya jíin-de. ²⁰ Te n̄i kaka'an ñayivi kuá'a-ún:

Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ka'ni róó. Achí-i. ²¹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-i: N̄i sá'a-ri ñin tiñu, te ndivii-ro ní kánaa iní-ro kánde'é-ró. ²² Jandáa, Moisés n̄i ja'a-de ley xit̄i ndúu-ro jíiná'an-ró. Ko nasu já ní kuu in̄i Moisés, chí ja ní kuu in̄i nd̄iyi táa-ro kúu. Te kiv̄i ndétatú káxit̄i ndúu-ro. ²³ Te nú káxit̄i ndúu-ro máa kiv̄i ndétatú, náva'a skíkuu ley Moisés, te naja kákit̄i in̄i-ro núu-rí ja ní násáva'a ñi-rí ñin cháa kiv̄i ndétatú núsáa. ²⁴ Ma kóso nínu-ni tu'un ká'an-ro, chí sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jíin-i. ²⁵ Yúan-na te n̄i kaka'an sava ñáyivi ñúu Jerusalén: Nasu cháa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé náún. ²⁶ Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un káka'an jíin-de. Sanaa te n̄i kundaa in̄i cháa kakuñá'nu ja cháa yá'a kúu Cristo. ²⁷ Ko cháa yá'a, a kájin̄i-yo-dé, jíin ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ni ñin-yó, ma kuní-yo ndéchi kíi-ya. Achí-i. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús in̄i ve'e ñi, hora stá'an-ya tú'un: A kájin̄i-ro rúu, te kájin̄i-ro ndé ñuu vai-ri. Tú vai-ri ja sikí máa-rí, ko ñin I'a ndaa n̄i tájí rúu vai-ri. Te tú kájin̄i-ro I'a-ún. ²⁹ Ko máa-rí, chí jin̄i-ri-ya, te onde nuu máa-yá vai-ri, chí n̄i tájí-yá ruu vai-ri, achí-ya. ³⁰ Yúan-na te n̄i kándúkú ndéé-de ja kátin̄i-de-ya. Ko tú ni ñin-de ní kenda'a-dé-ya, chí té jaa-ga hora-ya. ³¹ Te n̄i káandíja kua'a ñáyivi tú'un n̄i ka'an-ya. Te n̄i kaka'an-i: Nú ná cháa máa Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vásá já sá'a cháa yá'a náún, achí-i. ³² Te cháa fariseo, n̄i kajini so'o-de ja ñáyivi kuá'a-ún súan káka'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, n̄i katájí-de policía ja kátin̄i-de-ya. ³³ Te n̄i ka'an Jesús: Yaku-na kiv̄i kúnchaa-ri jíin-ró

jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu I'a ni tájí rúu vai-ri. ³⁴ Te nandúkú-ró rúu. Te ma náni'in-ro rúu. Te ma kúu jaá koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. ³⁵ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío: Te ndénu kí'in chaa yá'a ja má náni'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñáyivi-yo já ní kajicha nuu ini ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñáyivi ñuu Grecia-ún náún. ³⁶ Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nandúkú-ró rúu, te ma náni'in-ro rúu, te ma kúu jaá koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. ³⁷ Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te ni ndukuiñi Jesús. Te ni ka'an jaa-ya: Nú ndé ñin ñáyivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-rí te ko'o-i-cha. ³⁸ Nú ñin ñáyivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka ini-i, nátu'un ká'an tutu ii. Achí-ya. ³⁹ Súan ni ka'an-ya tú'un Espiritu ja ní'in ñáyivi kákandíja-i-ya. Ko té chaa-ga Espiritu Santo. Chí té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kusin-i siki-yá

⁴⁰ Te sava ñáyivi kuá'a-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kaka'an-i: Jandáa ja máá chaa jáni tu'un Dios kúu chaa yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i ni kaka'an-i: Chaa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i ni kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náún. ⁴² Á tú ká'an tutu ii, ja kí Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní nchaa máá David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te ni kastátá'an ñáyivi já siki-yá. ⁴⁴ Te sava-i, katin-i-ya kákuni-i. Ko tú ni ñin-i ní kenda'a-í-ya. ⁴⁵ Te policía-ún, káno'on nuu sutú ñá'nu jín núu chaa fariseo. Te máá-ún, ni kaka'an jín policía: Naja tú ní cháa-de jín-ró, áchí. ⁴⁶ Te ni kaka'an policía-ún: Tú kuti ní ñin chaa ká'an nátu'un ká'an chaa yúan, áchí. ⁴⁷ Te ni ka'an chaa

fariseo jíin-de: Te suni n̄i xndá'ú-de róó jíiná'an-ró náún. ⁴⁸ A n̄i kandíja ñin cháa kuñá'nu xí ñin cháa fariseo nuu-dé náún. ⁴⁹ Aa, ñayivi yúkú yá'a ja ná tú kájini kuti-í ley, ná taji-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, cháa n̄i kii nuu-yá akuáa-ún, suni ñin cháa fariseo kúu-de. Te n̄i ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndíi-yó siki ñin cháa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jíin nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de náún. Achí-de. ⁵² Te n̄i kaka'an: Te róó, suni onde ñuu Galilea vai-ró náún. Nandúkú vá'a te kuni-ro já onde ñuu Galilea tú kenda kuti ní ñin cháa jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísíki ncháa-ña

¹ Te n̄i kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te n̄i cháa tuku-ya vé'e ij. Te ndivii ñayivi ní chakoyo-i nuu-yá. Te n̄i jungoo-ya, te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í jíiná'an-i. ³ Yúan-na te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, n̄i kakinchaka-de ñin ña'an ísíki ncháa tá'an. Te n̄i jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, n̄i kani'in-ná ña'an yá'a máá núu tiñu ísíki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley n̄i tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ñá'an kásá'a súan. Te máá-ní, ndasa kachi-ní, áchí-de. ⁶ Ko n̄i kaka'an-de tu'un yá'a ja kájito ncháa-de-ya, náva'a kuu kakan-de kuachi siki-yá. Ko Jesús, n̄i jaxin-ya máá-yá. Te n̄i cháa-ya núu ñú'un jíin xiní ndá'a-yá. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te n̄i ndukani-ya máá-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Te nú ndé ñin máá-ró tú ío kuachi, te róó kúu ja

xná'an-ga kua'a yuu xiní-ñá núsáá, áchí-ya. ⁸ Te n̄i nakuaxin-ya máá-yá. Te n̄i chaa tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te n̄i kajini so'o-de ja súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i kanakani u'u in̄i-de. Te ñn-ni-de ñn-ni-de n̄i kenda koyo-de kája'an-de. N̄i kejá'á ondé chaa ñá'nu-ga te onde n̄i ndi'i-na. Te n̄i kendo máá ñn-na Jesús jíin ñá'an kándij ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, n̄i ndukani-ya máá-yá. Te tuká ni ñn-de ní jiní-ya, ch̄i máá-na ñasí'í-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin-ña: Súchi, ndéchi kája'an chaa kájikan kuachi sik̄i-ro. Tuká ni ñn-de sání'in róó náún. Achí-ya. ¹¹ Te n̄i ka'an-ña: Ni ñn-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Ni ruu, tú sání'in-ri kuachi-ró: Kuá'án, te ma sá'a-ga-ro kuachi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun in̄i ñuyívi

¹² Te inga jínu n̄i ka'an tuku Jesús jíin ñáyivi: Máá-rí kúu luz ja stúun in̄i ñuyívi. Ndé ñáyivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, ch̄i sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te chaa fariseo n̄i kaka'an-de jíin-yá. Róó ká'an-ro tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Vasa ká'an-ri tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-ri, ch̄i jiní-ri ndénu vái-ri, te ndénu kí'in-ri. Ko róó, ni tú kájiní-ro ndénu vái-ri, ni ndénu kí'in-ri. ¹⁵ Máá-ró, cuenta chaa jito nchaa-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jito nchaa-ri ndasa káa ni ñn ñáyivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-ri, ch̄i tú sá'a máá ñn-ri, ch̄i onde jíin máá Táa-ri, I'a n̄i tájí rúu vai-ri. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-ri tu'un-ri. Te suni máá Táa-ri, I'a n̄i

tájí rúu vai-ri, kúu inga testigo-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te nì kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Tú kájiní-ro rúu ni Táa-ri. Te nú ní kájiní-ro rúu, suni kuní-ro Táa-ri núú, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a nì ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'ún nini sta'an-ya iní ve'e i. Te tú ni ñin-i ní tñin-i-ya, chí té cha'an-ga jaá hora-ya. ²¹ Te nì ka'an tuku Jesús jíin-de: Ruu, chí ki'in-ri. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ró kuáchi-ró kúu-ro, te ma kúu jaá koyo-ró núu kí'in-ri, áchí-ya. ²² Yúan-na te nì kaka'an chaa judío: Naja ká'an-de: Ma kúu jaá koyo-ró núu kí'in-ri. Á ka'ni-dé máa-de ja súan. Achí-de. ²³ Te nì ka'an-ya jíin-de: Máa-ró íchi véé vái koyo-ró, te ruu chí onde nuu súkún vái-ri. Máa-ró kákuu chaa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu chaa ñuyívi yá'a kúu-ri. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró, ja ndíso-ró kuáchi-ró kúu-ro. Chí nú tú kákandíja-ró já máa-rí kúu I'a, te kundiso ná'in-ró kuáchi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te nì kaka'an-de jíin-yá: Te róó, ndé chaa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Máa-rí kúu ja ní ka'an-ri jíin-ró onde xnáñúú. ²⁶ Te siki máa-ró ío kua'a-gá tu'un ka'an-ri, jíin já kana jíin-rí nuu-ro. Ko I'a nì tájí rúu vai-ri kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-ri nuu ñuyívi yá'a kúu tu'un nì jini so'o-ri nì ka'an máa-yá. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un iní-de ja ká'an-ya tú'un máa Táa-yo jíin-de. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Onde nú nì kajata kaa-ró máa Sé'e chaa, yúan-na te kuní-ro já máa-rí kúu, te tú naún sá'a-ri ja máa-rí, chí ká'an-ri tu'un nì stá'an máa Táa-ri nuu-rí. ²⁹ Chí I'a nì tájí rúu vai-ri kánchaa-ya jíin-rí. Tú xndóo-ya rúu, chí sá'a ná'in-rí tiñu játa'an iní máa-yá. Achí-ya.

³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xáan-dé nī kākandija-de-ya.

Se'e Dios jín sé'e kui'na

³¹ Te nī ka'an Jesús jín cháa judío ja kākandija-ún: Te nú kendo nī'in-ró jín tú'un-ri, te kuu-ró cháa skuá'a ndija jín-rí. ³² Te juku'un inī-ro jín tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te nī kaka'an-de jín-yá: Tata Abraham kákuu-ri, te tú kájatíñu kuti-rí nuu ní ñn ñayivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te nī ka'an Jesús jín-de: Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja táka cháa sá'a kuachi, máni mozo kuachi kúu-de. ³⁵ Te ñn mozo, tú kendo-de inī ve'e ní káni, ko se'e, chí kendo-i inī ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máa Sé'e, te a nī kakuu libre ndija-ró. ³⁷ A jini-ri ja ñn tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kákuu-ro, chí tú kachu'un inī-ro tú'un ká'an-ri. ³⁸ Ruu ká'an-ri tu'un nī jini-ri nuu Táa-ri. Te suni máa-ró kásá'a-ró tíñu nī kajini so'o-ró núu táa máa-ró. Achí-ya. ³⁹ Te nī kaka'an-de: Táa-ri kúu Abraham, áchí-de. Te nī ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núu, te tíñu nī sá'a Abraham suni sá'a máa-ró núu. ⁴⁰ Nī jini so'o-ri tu'un ndaa nuu Dios, te nī ka'an-ri tu'un-ún jín-ró. Ko máa-ró, kákuu-ro ká'ni-ro rúu. Ko nasu tíñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máa-ró kásá'a-ró tíñu máa táa-ro, áchí-ya jín-de. Yúan-na te nī kaka'an-de: Máa-rí, tú ní káakuu téné-rí. Ió ñn-ni táa-ri. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te nī ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kumanī ndija-ró jín-rí núu. Chí onde nuu Dios nī kenda-ri. Na tú vai-ri ja máa-rí, chí máa-yá nī táji-yá ruu vai-ri. ⁴³ Naja tú kájuu'un inī-ro

tú'un ká'an-ri núsáá. Kuachi ja tú kákanda-ró kúni so'o-ró tú'un-ri. ⁴⁴ Máá-ró kákuu se'e táa-ro ku'na. Te skíkuu-ró tíñu kuní táa-ro kákuni-ro. Máá-de, ñi ja'ni-dé ndiyi onde xnáñúú. Te tú ní kándij ñi'in-de jíin tú'un ndaa, chí tú kuti ní ñin tu'un ndaa ñú'un iní-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máá-de ká'an-de, chí ja xndá'ú ñáá kúu-de. Te onde chí máá-de káku taká tu'un tú'ún. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-ri tu'un ndaa. Te ja yúan tú kákandija-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ñin róo ndini'in kuachi siki-rí núsáá. Te nú ká'an ndaa-ri, naja tú kákandija-ró rúu. ⁴⁷ Ñayivi kákuu se'e Dios, káchu'un iní-i tu'un Dios. Ja yúan tú káchu'un iní máá-ró, chí nasu sé'e Dios kákuu-ró, áchí-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te ñi kaka'an chaa judío: Ndaa káka'an-ri ja cháa ñuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachí, áchí-de jíin-yá. ⁴⁹ Te ñi ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachí, chí sua jándatu-ri nuu Táa-ri. Te máá-ró tú káka'an jíñú'ún-ró jíin-rí. ⁵⁰ Te tú ndúkú-rí ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jándaá ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé ñayivi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te chaa judío, ñi kaka'an-de: Vina te ñi kajini-ri ja tá'an-ro tachí. Abraham jíin cháa kájani tu'un Dios, ñi kaji'i-de. Te róo áchí-ro: Ja skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Ñi jíi táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vásá máá-de náún. Te suni ñi kaji'i chaa ñi jani tu'un onde sáá, te ndé chaa sá'a-ró máá-ró núsáá. Achí-de jíin-yá. ⁵⁴ Te ñi ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-ri máá-rí, te nduñá'nu sáni-ri núú. Máá Táa-ri kúu I'a sáñá'nu ruu. Te máá-ró káka'an-ro já I'a-ún kúu Dios máá-ró. ⁵⁵ Te tú kájini kuti-ro núu-yá. Ko ruu, chí jini-ri nuu-yá. Nú ká'an-ri jíin-ró ja

tú jini-ri-ya, te kuu-ri chaa xndá'ú ñáá nátu'un máá-ró jíná'an-ró núú. Kō jini ndija-ri-ya. Te skíkuu-ri tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, ni kusii iní-de kuni-de kivi cháa-ri. Te a ni jini-de. Te a ni kusii iní-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío jín-yá: Aa, ni té koo-ga-ro úu xiko uxí kuia, te a ni jini-ro núu Abraham náún, áchí-de. ⁵⁸ Te ni ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te ni kaki'in-de yuu já kuá'a-de-ya. Ko máá Jesús ni sa'i-ni-ya. Te ni kenda-ya iní ve'e ii. Te ni ja'a-ya sáva mañú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa ni kaku kuáá

¹ Te nini kua'an-ya, te ni jini-ya núu ñin chaa kuáá onde kivi ní kaku-de. ² Te chaa kaskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáá cháa yá'a. Kuachi máa-de xí kuáchi táa-de kúu náún, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Nasu kuáchi máa-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chi sua ja ná sátiñu ndijin Dios jín-de. ⁴ Kánúú sá'a-ri tiñu l'a ni táji rúu vai-ri, nini ío ndúú. Chi nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-ri ini ñuyívi, te luz ñuyívi kúu-ri. Achí-ya. ⁶ Súan ni ka'an-ya. Te ni tiví s'ví-yá nuu ñú'un. Te ni sá'a-ya ndé'yu jín tisi'ví-yá-ún. Te ni ji'i-yá nde'yu-ún sikí ndúchi cháa kuáá-ún. ⁷ Te ni ka'an-ya jín-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro iní pila Siloé (ja kuní ka'an, ndajá'a). Te ni kee-de kua'an-de. Te ni nakiti nuu-dé, te ni ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jín taká ja á ni kajini ja cháa kuáá kúu-de

núú, n̄i kajik̄a tu'ún tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháá-ni te jikán caridad núú, áchí. ⁹ Te sava n̄i kaka'an: Suu-de kúu, áchí. Te sava tuku n̄i kaka'an: Súan jíto-de nátu'un cháa-ún, áchí. Ko máa-de n̄i ka'an-de: Máá-rí kúu, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kajik̄a tu'ún-ún-de: Ndasá n̄i nanuña nduchi-ro núsáá, áchí. ¹¹ Te n̄i ka'an-de: ñn cháa nání Jesús, n̄i sá'a-de nde'yu. Te n̄i ji'i-dé nduchi-rí. Te n̄i ka'an-de jíin-rí: Kuá'an nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchí-de. Te n̄i ja'an-rí, te n̄i nakiti nuu-rí, te n̄i ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹² Yúan-na te n̄i kaka'an jíin-de: Ndénu kándeé cháa-ún, áchí. Te n̄i ka'an-de: Na kútuní, áchí-de. ¹³ Yúan-na te n̄i kajanchaka cháa n̄i kakuáá-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kivi ndétatú kúu kivi ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni n̄i kajik̄a tu'ún ndasa n̄i ndundijin nuu-dé. Te n̄i ka'an-de jíin: N̄i ji'i-dé nde'yu sik̄i ndúchi-rí, te ní nakiti nuu-rí, te n̄i ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo n̄i kaka'an: Cháa-ún, nasu ondé nuu Dios vai-de, chí tú chíñú-ún-de kivi ndétatú, áchí. Ko n̄i kaka'an sava-ga: Nú ñn cháa ío kuachi kúu-de, te ndasa kuu sá'a-de taká tuni yá'a, áchí. Te n̄i kastátá'an máa jíná'an. ¹⁷ Te n̄i kaka'an tuku jíin cháa kuáá-ún: Róó, naún kachí-ro sik̄i cháa n̄i nakuña nduchi-ro núsáá, áchí. Te máa-de n̄i ka'an-de: ñn cháa jáni tu'un Dios kúu-de, áchí-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandija judío ja á n̄i ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núú. Te n̄i kakana xin̄i táa náa cháa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te n̄i kajik̄a tu'ún-ún-de: Ya'á kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá kaka'an-ro náún. Núsáá te ndasa n̄i ndundijin nduchi-dé vina, áchí.

20 Te n̄i kaka'an táa-de: Kájini-ri ja cháa yá'a kúu se'e-ri, ja ní kaku kuáá núú. 21 Ko tú kajini-ri ndasa n̄i ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájini-ri ndé cháa n̄i nakuña nduchi-dé. Kaka tu'ún máá-ró-de, chí cháa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'ún máá-de ja máá-de. Achí-de. 22 Súan n̄i kaka'an táa-de, chí káyú'ú-de kájito-de judío. Chí judío, a n̄i kasándaá ja nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja máá-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. 23 Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'ún máá-ró-de, áchí-de. 24 Yúan-na te inga jínu n̄i kakana xini cháa n̄i kakuáá-ún. Te n̄i kaka'an jíin-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chí cháa yúan a kájini-yo já cháa ío kuachi kúu-de, áchí. 25 Yúan-na te máá-de n̄i ka'an-de: Nú ío kuachi-de xí naún, tú jini-ri. Ko ío ñn ja jini-ri. Chí cháa kuáá ní kuu-ri núú, te vina n̄i ndundijin nuu-rí. Achí-de. 26 Te n̄i kajika tu'ún tuku-de: Ndasá n̄i sá'a-de jíin-ró. Ndasá n̄i nakuña-de nduchi-ro núsáá vii. Achí. 27 Te n̄i ka'an-de jíin: A n̄i kuu n̄i kastu'ún-rí nuu-ro te tú kachu'un ini-ro. Naja kákuni-ro kúni so'o-ró ingá jínu. Suni skuá'a-ró jíin-de kákuni-ro náún. Achí-de. 28 Te n̄i kakiti ini nuu-dé. Te n̄i kaka'an jíin-de: Máá-ró skuá'a-ró jíin-de. Ko ruu, chí káskuá'a-rí tu'un Moisés. 29 Kájini-ri ja ní ka'an Dios jíin Moisés. Ko cháa jian, tú kájini-ri ndénu vái-de, áchí. 30 Te n̄i ka'an máá cháa-un: Náa ini-ri ja súan káka'an-ro, chí vasa n̄i nakuña-de nduchi-rí te tú kájini-ro ndénu vái-de. 31 Te a kájini-ro já Dios tú jini so'o-ya ká'an ñayivi ío kuachi. Ko nú ndé ñn ñayivi chíñú'ún-i Dios te sá'a-i ja kuní-ya, nuu ñayivi-ún jini so'o-ya. 32 Onde níí vái-yó na tú ní kájini so'o

kuti-yo já ĩn cháa nakuña-de nduchi ingá cháa nĭ kaku kuáá. ³³ Te cháa yúan, nú tú vai-de onde nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te nĭ kaka'an judío: Róó, chí ío kuachi-ró onde kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máá-rí náún, áchí jĭn-de. Te nĭ kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te nĭ jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te nĭ nani'in-yá-de. Te nĭ ka'an-ya jĭn-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te nĭ ka'an-de: Ndé cháa kúu-de náva'a kandija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te nĭ ka'an Jesús jĭn-de: A nĭ jini-ro núu-yá. Te cháa ká'an jĭn-ró, máá-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te nĭ ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te nĭ chiñú'un-de-ya. ³⁹ Te nĭ ka'an Jesús: Vai-ri inĭ ñuyivi yá'a ja náku-xndí-ri sikĭ ñáyivi. Náva'a taká ja kakuáá, te ndundijĭn nuu, te taká ja ndijĭn nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'jin sava fariseo jĭn-yá. Te nĭ kajini so'o tu'un yá'a. Te nĭ kaka'an jĭn-yá: Suni cháa kuáá kakuu-ri náún, áchí. ⁴¹ Te nĭ ka'an Jesús jĭn: Nú cháa kuáá kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chi nĭ kaka'an-ro, kajini-ri, áchí-ro, te ja yúan kendo kuachi-ró jĭn-ró.

10

Tu'un máá-yá jĭn rĭ

¹ Jandáa ká'an-ri jĭn-ró: Nú ndé cháa tú kivi-de ichi yújakú rĭ, chí sasua káa-de kivi-de inga lado, cháa-ún kúu natoó jĭn ñaku'ná. ² Ko cháa kivi ichi yuxé'é, cháa-ún kúu cháa ndíto rĭ. ³ Te cháa ndíto yuxé'é, júña-de yuxé'é já kivi cháa-ún. Te rĭ-ún, kajini so'o-tĭ já ká'an-de. Te kána-de xini rĭ máá-de

jín s'ví-tí, te kíñi'in-de-tí. ⁴ Te nú ñi kíñi'in-de taká riñ máá-de, te yóxnúú-de nuu-tí. Te máá riñ-ún káindikin-tí-dé, chí kánakuni-tí ká'an-de. ⁵ Ko ma kúndikin-tí yatá ñin cháa jíká, chí sua kunu-tí kóto-tí-dé, chí tú kájiní-tí modo ká'an cháa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ Ñi ka'an Jesús tu'un yatá yá'a jín-de. Ko tú ní kájuku'un iní-de jín tú'un ñi ka'an-ya jín-de. ⁷ Te ñi ka'an tuku Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Máá-rí kúu nátu'un yujákú riñ. ⁸ Taká cháa ñi kikoyo xna'an-ga vása ní cháa-ri, ñatóó jín ñákuí'ná kákuu-de, ko tú ní kájandatú riñ-ún modo ñi kaka'an-de. ⁹ Máá-rí kúu nátu'un máá yúxé'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-rí, kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ ñin ñákuí'ná, máni ja sákuí'ná-de, te ka'ni-dé, te xnáa-dé vai-de. Ko ruu, chí vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jínú'ún-i. ¹¹ Máá-rí kúu I'a ndíto va'a riñ. Nú ndé cháa ndíto va'a-de riñ, cháa-ún koto-de-tí vasa kuu-de jín-tí. ¹² Ko ñin cháa kí'in ya'u, tú ndíto va'a-de riñ, chí nasu riñ máá-de kákuu-tí. Te nú ñi jini-de ja vái yi'i, te xndóo-de riñ katíin-ún-tí, te skuní io riñ. ¹³ Te cháa kí'in ya'u-ún, jínu-de, chí máni cháa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúndá'ú iní-de riñ. ¹⁴ Máá-rí kúu I'a ndíto va'a riñ. Te jini-ri nuu taká riñ-ri. Te máá-tí, kájiní-tí rúu. ¹⁵ Nátu'un máá Táa-ri jini-ya rúu, te máá-rí jini-ri nuu Táa-ri. Te cháa iní-ri kuu-ri ja riñ-ri. ¹⁶ Suni ñáva'a-ri yaku-ga riñ. Ko sún sún jakú ká'in-tí. Te jínu ñú'ún já kíkí'in-ri kiti-ún, te kuni so'o-tí tú'un ká'an-ri. Te koo ñin-ni tikuní-tí. Te ñin-ni ja kóto-tí. ¹⁷ Kúndá'ú iní Táa-ri ruu, chí cháa iní-ri kuu-ri

náva'a naschakú-ri máá-rí. ¹⁸ Ni ñn ma kúu ka'ni rúu, chī máá-rí kúu ja já'a tu'un kuu-ri. Nú kuní-ri, te kuu kuu-ri, te nú kuní-ri, te kuu nachaku-ri, chī súan ío fuerza-ri. Tiñu yá'a ñi tá'ú máá Táa-ri nuu-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te judío ñi kastátá'an tuku sikī tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tachī kīni, te kátachī-dé. Naja kájini so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga ñi kaka'an: Nasu tú'un cháa kátachī ká'an-de. Kuu nakuña ñn tachī kīni nduchi cháa kuáa náún. Achí.

Sikī já kití iní judío nuu Jesús

²² Te ñi kuu kivī víko já ndúndoo ndatiñu iní ñuu Jerusalén. Te tiempo viko víjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya iní ve'e ii, iní portal Salomón. ²⁴ Te cháa judío, ñi kandutíyúu-de nuu-yá. Te ñi kaka'an-de jín-yá: Nasaa kivī sténdatu-ró iní-ri. Te nú máá-ró kúu Cristo, kachī kájí núu-rí jíná'an-ri, áchí-de. ²⁵ Te ñi ka'an Jesús jín-de: A ñi kastu'ún-rí nuu-ro te tú kákandija-ró. Taká tiñu ja sá'a-ri jín sí'ví Táa-ri, yuán kúu ja káka'an ndaa tu'un-ri. ²⁶ Tú kákandija-ró, chī nasu rií máá-rí kákuu-ró, nátu'un ñi ka'an-ri jín-ró. ²⁷ Rií-ri, chī kájandatu-ti tú'un ká'an-ri. Te máá-rí jiní-ri-ti jíná'an-ti, te káindikīn-ti rúu. ²⁸ Te kuchaku-ti ní káni sá'a-ri. Te ma náa kúti-ti. Te ni ñn ñayivi ma kúu kuan-chaa-i-ti ndá'a-rí. ²⁹ Máá Táa-ri ñi ja'a-ya-ti nuu-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vásá taká ñayivi. Te tú ni ñn ñayivi kúu kuan-chaa-i-ti ndá'a Táa-ri. ³⁰ Máá-rí jín Táa-ri, ñn-ni kákuu-ri, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te cháa judío, ñi kaki'in tuku-de yuu já kuá'a-de-ya. ³² Te ñi ka'an Jesús jín-de: Ñi stá'an-ri kua'a tiñu va'a nuu-ro cuenta Táa-ri. Kuachi ndé ñn tiñu-ún kúu ja

kuá'a-ró yúu rúu núsáá. Achí-ya. ³³ Te nì kaka'an chaa judío: Nasu siki tíñu va'a kúu ja kuá'a-yó yúu róó, chi kuachi ja ká'an ndiva'a-ró. Chì róó, chaa kúu-ró. Te sá'a-ró já Dios kúu-ró. Achí-de jíin-yá. ³⁴ Te nì ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máa-ró: Nì ka'an-ri ja súni Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chi nì tájí Dios tu'un-ya kuá'an nuu sáva chaa. Te nì skúnání-yá-de Dios. Te ma kúu ské'ichi-yo tutú ii. ³⁶ Núsáá te naja káka'an máa-ró já tú'un ndiva'a kúu ja ní ka'an-ri ja Sé'e Dios kúu-ri. Chì máa Táa-ri nì teta'an ndoo-ya rúu, te nì tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te nú tú sá'a-ri tíñu Táa-ri, ma kándíja-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-ri, vasa tú kándíja-ró rúu, ko ná kándíja-ró tíñu-ún nává'a kuni-ro te kándíja-ró já máa Táa-ri kánchaa-ya jíin-rí, te máa-rí jíin máa Táa-ri, áchí-ya jíin-de. ³⁹ Yúan-na te inga jínu kándúkú ndéé-de katiiin-de-ya. Ko nì kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te nì naxió káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núú Juan. Te nì kan- chaa-ya yúan. ⁴¹ Te nì kikoyo kua'a xaan ñáyivi núu-yá. Te nì kaka'an-i: Juan, jandáa tú ní sá'a-de ni ñn tuni. Ko ío ndaa taká tu'un nì ka'an-de cuenta chaa yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xaan-í nì kakándíja-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u ñn chaa nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jíin kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máa Jító'o-yo, te nì nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi xiní-ña. Te chaa kú'u-ún kúu kuá'a-ña Lázaro. ³ Te kuá'a-de-ún, nì katájí-ña tú'un kua'an

nuu-yá: Táta, kuni so'o-ní, chaa ja maní-ní jín, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kué'e kuu-de kúu. Chi sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náva'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máa kué'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kúmani Jesús jín Marta jín kú'u-ña jín Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te ni kendo-ya yúan uu kiví núu kánchaa-ya-un. ⁷ Yuán-na, te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Ná kí'on ñuu Judea inga jínu, áchí-ya. ⁸ Te chaa káskuá'a-ún ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, vina a kándúkú ndéé cháa judío kua'a-de yuu ní. Te inga jínu ki'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te ni ka'an Jesús: Á tú ío uxí uu hora ñ ncháka. Chaa ja jáka ndúú, tú skáchi'i-de ja'a-dé, chi kúndijin nuu-dé ñuyívi yá'a. ¹⁰ Ko chaa jáka akuáa, skáchi'i-de ja'a-dé, chi tú kúndijin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan ni ka'an-ya. Te vásá ní ka'an tuku-ya jín-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Ki'in-ri ja xndúkoo-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te ni kaka'an chaa káskuá'a jín-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan ni ka'an Jesús ja á ni ji'i-de. Te máa-de ni kajani ini-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yúan-na te ni ka'an kájí Jesús jín-de: A ni ji'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi iní-ri ja róo jíná'an-ró, ja tú ní kánchaa-ri yúan, náva'a kandija-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, chaa nání Dídimó, ni ka'an-de jín tá'an-de, chaa káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náva'a ná kúu ta'an-yo jín-de, áchí-de. ¹⁷ Te ni chaa Jesús, te ni jini-ya já ní kuu kuun kiví já á ni yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchaa yani jín ñuu Jerusalén, nátu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu.

19 Te kua'a ñáyivi judío, n̄i kikoyo-i nuu Marta jíin núu María, ja káka'an-i tu'un ndéé iní jíin-ña ja kuá'a-ña. 20 Yúan-na te n̄i jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te n̄i kenda-ña kuáta'an-ña-yá. Ko María, n̄i kendo-ña iní ve'e. 21 Te n̄i ka'an Marta jíin Jesús: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a te ma kúu kuá'a-ná núu. 22 Te suni vina jiní-ná ja táka ja jikán-ní nuu Dios, te kuá'a-ya núu-ní, áchí-ña. 23 Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Nachaku kuá'a-ró, áchí-ya. 24 Te n̄i ka'an Marta jíin-yá: A jiní-ná ja náchaku-de kivi náchaku taká ndiyi onde ná jínu ñuyivi, áchí-ña. 25 Te n̄i ka'an Jesús: Máá-rí kúu I'a sá'a ja náchaku jíin ja kúchaku n̄i káni. Ja kándija ruu, vasa a n̄i ji'i, ko nachaku. 26 Te nú ndé ñáyivi chakú-i te kándija-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándija-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jíin-ña. 27 Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Jaan Táta. A n̄i kándija-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kii iní ñuyivi, áchí-ña. 28 Te súan n̄i ka'an-ña. Te n̄i kee-ña kuá'an-ña. Te n̄i kana sa'í-ña xiní kú'u-ña María: Máá Maestro, a n̄i chaa-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. 29 Te María, ja ní jini so'o-ña, n̄i ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. 30 Ko Jesús, té jaa-ga-ya ondé ñuu, chi n̄i ndoo-ni-ya kánchaa-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. 31 Te káxiukú ñáyivi judío iní ve'e jíin María, káka'an-i tu'un ndéé iní jíin-ña. Te n̄i kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te n̄i kajindikin-i-ña, chi n̄i kaka'an-i: Onde yuvé'e añú kuánde'e-ña yúan. 32 Ko n̄i jaa María nuu kánchaa Jesús. Te n̄i jini-ña núu-yá. Te n̄i jukuiñi jítí-ña núu já'a-yá. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a, te ma kúu kuá'a-ná núu, áchí-ña. 33 Yúan-na te n̄i jini Jesús ja ndé'e-ña

jíin já kánde'e ñáyiví judío vai koyo jíin-ña. Te ñi jaka nuu iní-ya. Te ñi ndukuí'a iní-ya. ³⁴ Te ñi ka'an-ya: Ndénu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te ñi kaka'an-ña jíin-yá: Ña'an-ní te kuni-ní, áchí-ña. ³⁵ Te ñi nde'e Jesús. ³⁶ Yúan-na te ñi kaka'an ñáyiví judío: Nde'é ná xáan ní kundá'ú iní-de cháa-ún, áchí-i. ³⁷ Ko ñi kaka'an sava-i: Bueno ñi nakuña cháa yá'a nduchi cháa kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núu, áchí-i. ³⁸ Te ñi ndukuí'a tuku iní Jesús. Te ñi cháa-ya yuvé'e añú-ún. Te ñin yaú kava kúu. Te jika yú'u yaú-ún ndasú ñin yuu. ³⁹ Te ñi ka'an Jesús: Chaxio yuu jián jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kua'a cháa ñi ji'i-ún, ñi ka'an-ña jíin-yá: Táta, a já'an xiko-de, chí a ñi kuu kuun kivi yínduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Nasu ní ka'an-ri jíin-ró ja nú kándíja-ró te kuni-ro já ndúñá'nu Dios náún, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te ñi kachaxio-i yuu núu kánde ndiyi-ún. Te Jesús, ñi ndakoto-ni-ya íchi ándiví. Te ñi ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jíni so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jiní-ná ja jíni so'o ná'in-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'jin kua'a ñáyiví yá'a. Ja yúan súan ñi ka'an-ná nává'a ná kándíja-i ja máá-ní ñi tájí-ní náá vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan ñi ka'an-ya. Te ñi ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tíkenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te cháa ja á ñi ji'i, ñi kenda-de, te yísúkun ndá'a-dé si'in-de jíin sá'ma cinta. Te nuu-dé yísúkun ñin sa'ma. Te ñi ka'an Jesús jíin-i: Ndájí-de, te sía-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñáyiví judío ja ní kikoyo nuu María-ún, ñi kákandíja-i-ya. Chí ñi kajini-i tiñu ñi sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i ñi kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te ñi kakastu'ún-i ndasa ñi sá'a Jesús.

Jā ní k̄anati#n tu'un tá'an sikí Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, n̄i kakutútú-de. Te n̄i kandatu'ún-de: Ndasá sá'a-yó, chí cháa yá'a xaan sá'a-de tuni. ⁴⁸ Ch̄i nú sía-yo-dé, te ndivii ñáyivi kándíja-i. Te chakoyo cháa ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo ondé jíin ñáyivi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te ïn tá'an-de nání-de Caifás, cháa-ún kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, n̄i ka'an-de jíin: Róo tú kájin̄i kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'un in̄i-ro já kánúú kúu ïn cháa jā sikí ñáyivi, nasu já náa ndívii ñáyivi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de jā máá-de. Chí jā kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te n̄i jani-de tu'un jā kúu Jesús jā sikí ñáyivi. ⁵² Te nasu máá ïn jā ñáyivi yúan, ch̄i suni jā nástútú-yá se'e Dios jā ní ka-jicha nuu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kivi-ún n̄i kandatu'ún-de jā ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jíka ndijin Jesús nuu cháa judío, chí n̄i kenda-ya yúan kua'an-ya ïn ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'é. Te n̄i kendo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-ya. ⁵⁵ Te a n̄i kuyani viko Pascua ñáyivi judío. Te kua'a-í n̄i kaka-a-i kua'an-i ñuu Jerusalén, nává'a sándoo-i máá-i xna'an-ga vásá kéjá'á víko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájika tu'ún tá'an-i in̄i ve'e ïi: Ndasá jáni in̄i-ro. Chaa-de viko yá'a xí túu. Achí-i. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, n̄i katá'ú-de tiñu jā nú ndé ïn-i jiní-i ndénu kánde-ya, ná kástu'ún-i nává'a t̄in-de-ya.

12

Jā ní jì'i María ja'a Jesús jíin perfume

¹ Te ñu kivi já té keja'á-ga viko Pascua, te ni chaa Jesús ñuu Betania nuu kanchaa Lázaro chaa ni jii te ni nachaku-de ja ní kuu-de ndiyi núú. ² Te ni kaja'a-de ndeyu ní kuxini-ya yúan. Te Marta ni jani-ña kó'o. Te Lázaro kúu ñn chaa yée stáa jín-yá. ³ Yúan-na te ni ki'in María ñn libra perfume ita nardo ja ncháa ya'u. Te ni ji'i-ña ja'a Jesús, te ni nasi'ichí-ña ja'a-yá jín íxi-ña. Te ñí iní ve'e-ún, ni jicha xiko perfume. ⁴ Te ñn chaa skuá'a jín-yá, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de chaa nastúu-de-ya. Te ni ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kuya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núú. Achí-de. ⁶ Súan ni ka'an-de, nasu já kúnda'ú ini-de ñáyivi ndá'ú, chi sua chaa ku'ná ní kuu-de. Te ni kuu-de tesorero, te janchaa-de ja kajakin-i-ún. ⁷ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Sía-ña, chi siki kivi yuji-ri kúu ja chiva'a-ña yá'a. ⁸ Chi nene kaxiukú ñáyivi ndá'ú jín-ró, ko ruu, na tú nene kanchaa-ri jín-ró. Achí-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío, ni kajini tu'un-i ja kanchaa-ya yúan. Te ni chakoyo-i. Ko nasu máa ñn Jesús vai nde'é-i, chi suni nde'é-i nuu Lázaro kákuni-i. Chi a ni ji'i-de te ni nachaku-de. ¹⁰ Ko sutu ñá'nu, ni kandatú'ún-de ja súni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Chi kua'a ñáyivi judío, ni kenda-i kaja'an-i, te kákandíja-i nuu Jesús ja siki Lázaro.

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹² Te inga kivi xian, ni chakoyo kua'a ñáyivi víko-ún. Te ni kajini tu'un-i ja vai Jesús ñuu Jerusalén. ¹³ Te ni kaxi'in-i numa yukú ñuu. Te ni kenda koyo-i kuata'an-i-ya. Te ni kakana jaa-i:

Xáán va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá chí ndíso-ya tíñu máá Tatá Dios. Máá Rey ñayivi Israel kúu-ya. Achí-i. ¹⁴ Te ñi ñi'in Jesús ñin burro jáá. Te ñi jungoo-ya sikí-tí nátu'un ká'an tutu: ¹⁵ Sesí'í ñuu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vái Rey máá-ró, yóso-ya ñin burro jáá, áchí. ¹⁶ Onde xnañúú te tú ní kájuku'un iní chaa káskuá'a jíin-ya jíin tíñu yá'a. Ko onde ná ñi nduñá'nu Jesús, yúan-na te vása ní kanuku'un iní-de tu'un yóso sikí máá-yá, jíin já ní kásá'a-de tíñu yá'a jíin-ya. ¹⁷ Te ñayivi ká'jin jíin-ya, ñi kaka'an ndaa-i ndasa ñi kana-ya xini Lázaro yuvé'e añú, te ndasa ñi nachaku-de ja á ñi ji'i-de. ¹⁸ Ja yúan ní kenda koyo kua'a-gá-i, ñi kajata'an-ya. Chí ñi kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuni yá'a. ¹⁹ Ko chaa fariseo ñi kaka'an máá-de: Vina te a kájin-yo já má kúu kasu kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja ndívii ñayivi kája'an-i yata-dé.

Ñayivi ñúu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yaku ñayivi ñúu Grecia ñi kaka-i kuachiñú'un-i kivi víko-ún. ²¹ Ñayivi-ún, ñi jakoyo-i nuu Felipe chaa ñuu Betsaida ndañúu Galilea. Te ñi kaka'an nda'ú-i jíin-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákuñi-ná, áchí-i. ²² Te ñi ja'an Felipe, ñi kastu'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jíin Felipe ndendúú ñi kakastu'ún-de nuu Jesús. ²³ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: A ñi jaa hora ja nduñá'nu máá Sé'e chaa. ²⁴ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin nuni trigo nú tú jungava nuu ñú'un te kuú, te máá ñin-ni kendoo. Ko nú kuú, te kua'a xaan nuni nánda. ²⁵ Nú ndé chaa kúnda'ú iní-de máá-de, te naa-dé. Ko nú ndé chaa tú chíñú'un-de máá-de iní ñuyivi

yá'a, te kuchaku-de ní káni. ²⁶ Nú ndé ñn cháa kúní kuatíñu nuu-rí, ná kúndikin-de ruu. Te nuu kúncháa-ri yúan kúncháa cháa játíñu nuu-rí-ún. Te nú ndé ñn-de játíñu-de nuu-rí, te koo ja jíñú'ún Táa-ri nuu-dé. ²⁷ Te vina ndúkuí'a iní-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ní náá nuu túndó'o hora yá'a, achí-ri xí túu. Ma kúu, chi ja sikí hora yá'a kúu ja vái-ri. ²⁸ Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jíñ Dios. Yúan-na te ichi ándíví ní kenda ñn tu'un: A nì kanakana jaa-i ruu nì sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga jínu sá'a-ri, áchí. ²⁹ Te ñayívi ká'in yúan, nì kajini so'o-i te nì kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, nì kaka'an-i: Nì ka'an ñn ndajá'a Dios jíñ-de, áchí-i. ³⁰ Te nì ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja sikí rúu, chí sua ja máá-ró jíná'an-ró. ³¹ Vina kúu ja ndúni'in kuachi sikí ñúyívi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kúñá'nu iní ñuyívi yá'a ki'in. ³² Te ruu, nú a nì ndita kaa-ri iní ñuyívi te kana-ri xiní ndívii ñáyívi kíkoyo-i nuu-rí, áchí-ya. ³³ Tu'un yá'a nì ka'an-ya já stá'an-ya ndasa kuu-ya. ³⁴ Te nì kaka'an ñayívi-ún jíñ-ya: Kájini-ná ja kendo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuíta kaa máá Sé'e cháa núsáá. Te ndéja kúu máá Sé'e cháa-ún. Achí-i. ³⁵ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúncháa máá luz jíñ-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijin náva'a tú kuñaa núu-ro. Chi cháa jáka ñuñáa, na tú jiní-de ndénu kí'in-de.

Ja tú kákandíja cháa judío

³⁶ Kandíja nuu máá luz nini káncháa-ya jíñ-ró, náva'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jíñ-i. Súan nì ka'an Jesús. Te nì kee-ya kuá'an-ya. Te nì sa'í-ni-ya

núu-í jíná'an-i. ³⁷ Ko vasa n̄i sá'a-ya kuá'a tuní nuu-í, ko tú ní kákandíja-i-ya. ³⁸ Náva'a skíkuu tu'un n̄i ka'an Isaiás cháa n̄i jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáa: Táta, ndéja ní kandíja tu'un n̄i ka'an-yo. Te ndéja ní jini nuu fuerza máa Jító'o-yo, áchí. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandíja-i jíná'an-i, chi n̄i ka'an tuku Isaiás: ⁴⁰ N̄i sákuáa-ya ndúchi-í, te n̄i kundava iní añú-i n̄i sá'a-ya, náva'a ma kuní-i jín ndúchi-í, ni ma júku'un in̄i añú-i, ni ma nájíó káva in̄i-i, ja sá'a-r̄i tana-í, áchí. ⁴¹ Tu'un yá'a n̄i ka'an Isaiás, chi n̄i jini-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te n̄i ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan n̄i io, te kua'a cháa tá'ú tíñu, n̄i kákandíja-de nuu-yá. Ko ja káyu'ú-de fariseo te tú ní kákastu'ún-de. Chi nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de in̄i ve'e sinagoga, jáni in̄i-de. ⁴³ Chi kúsii-gá in̄i-de ja ndúñá'nu-de sá'a ñayivi vasa ja ndúñá'nu-de sá'a Dios. ⁴⁴ Te n̄i ka'an jaa Jesús: Ñayivi kándíja ruu, nasu máa ñin ruu kándíja-i, chi nuu I'a n̄i tájí rúu vai-r̄i kándíja-i. ⁴⁵ Te ñayivi ndé'é núu-rí, suni ndé'é-i nuu I'a n̄i tájí rúu vai-r̄i. ⁴⁶ Vai-r̄i ja kúu-r̄i ñin luz in̄i ñuyivi, náva'a nú taká ñayivi kándíja-i ruu, ma kúnchaa-i ñuñáa. ⁴⁷ Nú ñin ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-r̄i, te tú skíkuu-i, tú nakuxndii-r̄i siki-í, chi tú vai-r̄i ja nakuxndii-r̄i siki ñuyivi, chi sua ja náma-r̄i ñuyivi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ichi ruu, te tú jatú'ún-i tu'un ká'an-r̄i, ío ja nakuxndii siki-í. Tu'un n̄i ka'an-r̄i kúu ja nakuxndii siki-í onde kivi jínu ñuyivi. ⁴⁹ Chi tú ká'an-r̄i ja máa-rí, chi Táa-r̄i I'a n̄i tájí rúu vai-r̄i, máa-yá n̄i tá'ú-yá tíñu nuu-rí. Ndasa kachi-r̄i te ndasa ka'an-r̄i. ⁵⁰ Te a jini-r̄i ja tíñu tá'ú-yá kúu ja

kúchaku-i ní káni sá'a. Núsáá te tu'un ká'an-ri, máni tu'un ní ka'an Táa-ri jíin-rí kúu, áchí-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Ondé ná té koo-ga viko Pascua, te a ní jiní Jesús ja ní jaá hora kenda-ya ñúyívi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú iní-ya ñáyívi-yá ká'io iní ñúyívi, te onde sandí'í-na ní kundá'ú iní-ya-í. ² Te ní ndí'i ní káxúini-ya. Te vina a ní ka'an kui'na jíin iní añú Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jiní Jesús ja máá Táa-ya, a ní ja'a-ya táká ndatíñu iní nda'a-yá, te suni jiní-ya já ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te ní ndukuiñi-ya já ní kuxíni-ya. Te ní chaxio-ya sá'ma-yá. Te ní ki'in-ya ñn sa'ma vítá. Te ní ju'ni-ya chíi-ya. ⁵ Te ní chu'un-ya ndúcha iní ñn tija'an, te ní kejá'á-yá nákaça-ya já'a cháa káskuá'a. Te nási'ichí-ya jíin sá'ma vítá já nú'ni chíi-ya-ún. ⁶ Te ní jaá-ya núu Simón Pedro. Te ní ka'an Pedro jíin-yá: Táta, níi, nakacha-ní ja'a-ná náún, áchí-de. ⁷ Te ní ka'an Jesús: Tú júku'un iní-ro já sá'a-ri vina, ko kúkuéé-ga te júku'un iní-ro, áchí-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro ní ka'an-de jíin-yá: Ma nákaça kuti-ní ja'a-ná, áchí-de. Te ní ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundii-ro jíin-rí, áchí-ya. ⁹ Te ní ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máá ñn ja'a-ná, chí suni nda'a-ná jíin xiní-ná núsáá, áchí-de. ¹⁰ Te ní ka'an Jesús jíin-de: Chaa ja á ní ndundoo, máni jínu ñú'ún já ndúndoo máá já'a-ní-de, te a ní ndundoo ndí'i-ni-de. Te máá-ró, a

n̄i k̄andundoo-ró ko nasu táká-ro. Achí-ya. ¹¹ Ch̄i a n̄i jini-ya ndéja kúu ja nastúu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu táká-ro ká'io ndoo. ¹² Te n̄i kuu n̄i nakacha-ya já'a-dé jíná'an-de, te n̄i naki'in-ya sá'ma-yá. Te n̄i nungoo tuku-ya. Te n̄i ka'an-ya: Á kájini-ro já ní sá'a-r̄i jín-ró. ¹³ Káka'an-ro já Maestro jín Jító'o-ro kúu-ri, te káka'an ndaa-ro. Ch̄i suu máa-rí kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa Jító'o-ro jín Maestro kúu-ri, nú nakacha-ri ja'a-ro, suni súan kánúu nákaacha ja'a tá'an-ró. ¹⁵ Ch̄i tiñu yá'a n̄i stá'an-ri nuu-ro náva'a suni sá'a máa-ró jín tá'an-ró nátu'un n̄i sá'a-r̄i jín-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-ri jín-ró: ñin mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jító'o-de, ni ñin apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa n̄i táji-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un in̄i-ro jín tú'un yá'a, te xáan ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-ri sik̄i táká-ro. A jini-ri ndéja ní kaji-ri. Kó ná skíkkuu tu'un ká'an tutu i: Chaa n̄i yee stáa jín-rí, n̄i jañu-de ruu jín xúsí'yi-dé, áchí tutu. ¹⁹ Onde vina kástu'un-rí taká tiñu nuu-ro ondé jín tiempo, náva'a nú n̄i kuu, te kandíja-ró já máa-rí kúu I'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ñin ñayivi kuátú'ún-i ñin chaa n̄i táji-rí kua'an, te játú'ún-i ruu. Te ñayivi játú'ún rúu, suni játú'ún-i I'a n̄i táji rúu vai-ri, áchí-ya jín-de jíná'an-de.

Ja ní k̄ivi Satanás in̄i Judas

²¹ Te ja á n̄i ka'an Jesús tu'un yá'a, te n̄i ndukuí'a in̄i-ya. Te n̄i ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró ja ñin róó, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a jín-yá, n̄i kandakoto-de nuu tá'an-de, kájani in̄i-de ndé chaa

kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ìn máá cháa káskuá'a-ún ja maní-yá jíin-de, ndítuu-de jiká Jesús. ²⁴ Te nì sá'a Simón Pedro ìn seña nuu cháa-ún, náva'a ná kaká tu'ún-de-ya ndé cháa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máá-de ja ndítuu-de jiká Jesús, nì ka'an-de jíin-yá: Táta, ndé cháa kúu, áchí-de. ²⁶ Te nì ka'an Jesús: Ná chindaji-ri staa te kua'a-ri nuu ìn cháa, te cháa-ún kúu, áchí-ya. Te nì chindaji-ya staa. Te nì ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te nì yee staa-ún. Te nì kivi-ni Satanás inì. Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yachi-ro, áchí-ya. ²⁸ Ko ni ìn cháa káyee staa jíin-yá-ún, tú ní kájukú'un inì-de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíin. ²⁹ Chì sava-de, nì kajani inì-de ja ní ka'an Jesús jíin: Kuaan-ró naún kájinu ñú'ún-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yaku na jíin núu cháa ndá'ú. Chì Judas tìn janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te nì kenda-ni kua'an. Te a nì kuaa.

Tiñu jáá tá'ú-yá nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te nì ka'an Jesús: Vina te a nì nduñá'nu máá Sé'e cháa. Te suni nì nduñá'nu Dios nì sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máá-yá sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súchi, yaku-na kivi kúnchaa-ri jíin-ró. Te nandúkú-ró rúu, te nátu'un nì ka'an-ri jíin cháa judío, onde nuu kí'in-ri, ma kúu ja koyo-ró jíná'an-ró. ³⁴ Ìn tiñu jáá tá'ú-ri nuu-ro jíná'an-ró: Ja ná kúndá'ú inì-ro táká tá'an-ró. Nátu'un kúndá'ú inì-ri róó, suni súan kundá'ú inì-ro tá'an-ró. ³⁵ Te nú kundá'ú inì-ro táká tá'an-ró, yúan-na te kunì taká ñayivi já máá-ró kákuu cháa nì káskuá'a jíin-rí, áchí-ya.

Tu'un Pedro jíin lí'li

³⁶ Te n̄i ka'an Simón Pedro jíin-yá: T́ata, ndénu kí'in-ní, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nuú kí'in-ri-ún, ma kúu kundikin-ro rúu vina. Ko kúkuéé-ga te kundikin-ro rúu jaa-ro. ³⁷ Te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: T́ata, naja má kúu kundikin-ná níi vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja níi. Achí-de. ³⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kuu-ro já rúu náún. Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e andívi kúu yóó

¹ Ma kúñáá in̄i añú-ro. A kákandija-ró Dios, suni ná kándija-ró rúu. ² Chi ío kua'a vé'e in̄i ve'e T́aa-ri. Te nú tú súan ío, a n̄i kastu'un-ri nuu-ro núú. Kí'in-ri kisátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-ri sátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró, te ncha-ri kinastútú-rí róó ki'on. Náva'a nuu kúnchaá máá-rí-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájin̄i-ro ndénu kí'in-ri. Te kájin̄i-ro íchi, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Tomás jíin-yá: T́ata, tú kájin̄i-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kuni-ná ichi núsáá, áchí-de. ⁶ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máá-rí kúu máá íchi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaku. Ma kúu jaa ni ñn-i nuu T́aa-ri te nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájin̄i-ro rúu, te suni a n̄i kájin̄i-ro T́aa-ri núú. Te ondé vina a kájin̄i-ro-yá, te a n̄i kandé'é-ró núu-yá, áchí-ya. ⁸ Te n̄i ka'an Felipe jíin-yá: T́ata, stá'an-ní máá T́aa-yo núu-ná, te ná kúva'a in̄i-ná jíná'an-ná, áchí-de. ⁹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kivi ní kuu jíka-ri jíin-ró. Té chá'an-ga kuni-ro

rúu náún. Chaa ni jini ruu, nuu máá Táa-yo ní jini-de. Najá ká'an-ro: Stá'an-ní máá Táa-ro núu-ná. ¹⁰ Á tú kándija-ró já máá-rí kánchaa-ri jín máá Táa-yo, te máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jín-rí. Taká tu'un ká'an-ri jín-ró, nasu já kúu ini máá-rí ká'an-ri. Chi máá Táa-yo kánchaa-ya jín-rí, te máá-yá sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kándija ruu ja kánchaa-ri jín máá Táa-yo, te máá Táa-yo jín máá-rí: Te nú tú súan, te kándija ruu cuenta máá tiñu sá'a-ri. ¹² Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé chaa kándija ruu, tiñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu sá'a máá-de vásá yá'á, chi no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. ¹³ Te taká naún ja kakán-ro núu máá Táa-yo jín sí'ví-rí, yuán sá'a-ri, náva'a nduñá'nu máá Táa-yo já sikí máá Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naún kakán-ro jín sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú maní-ro jín-rí, te kuandatu-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁶ Te kakan ta'u-rí nuu máá Táa-yo Dios. Te kuá'a-ya ingá I'a chindéé chítuu róó jíná'an-ró, náva'a kunchaa-ya jín-ró ní káni. ¹⁷ Máá Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, ma kúu kuatá'ú-i-ya, chi tú kánde'é-i nuu-yá ni tú kájiní-i-ya. Ko máá-ró, chi kájiní-ro-yá, chi ncháa-ya jín-ró, te ku'un-ya ini-ro. ¹⁸ Ma skéndoó ndá'ú-ri róó, chi nchaa-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ In tí'lí-na te ma kuní-ga ñuyivi núu-rí. Ko máá-ró chi kuní-ro rúu, chi chakú-ri. Te ja yuán suni kuchaku máá-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuní-ro já kánchaa-ri jín máá Táa-ri, te máá-ró jín rúu, te máá-rí jín máá-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé chaa ñú'un ini-de

tiñu n̄i tá'ú-rí, te skíkuu-de, cháa-ún kúu ja maní jíin-rí. Te nú maní-dé jíin-rí, suni kumaní máá Táa-rí jíin-de. Te máá-rí, kumaní-rí jíin-de te stá'an ndijin-rí máá-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te n̄i ka'an Judas jíin-yá (ko nasuú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijin-ní máá-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñáyivi chí túu, áchí-de. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nú ndé cháa maní-dé jíin-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-rí, yúan-na te kumaní máá Táa-rí jíin-de. Te chakoyo-rí nuu-dé. Te kuxiukú-rí jíin-de. ²⁴ Te cháa tú maní jíin-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-rí. Te tu'un n̄i kajini so'o-ró, nasu tú'un máá-rí kúu, chí tu'un máá Táa-yo I'a n̄i tájí rúu vai-rí kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-rí jíin-ró, nini kánchaa-rí jíin-ró. ²⁶ Ko máá Táa-yo Dios, tájí-yá máá I'a chindéé chítuu róo kii-ya jíin sí'ví-rí. Te máá I'a-ún kúu Espiritu Santo. Máá-yá, stá'an-ya táká tu'un nuu-ro, te xndáku-ya núu-ro táká tu'un n̄i ka'an-rí jíin-ró. ²⁷ Skéndo-o-rí tu'un ndéé iní jíin-ró, tu'un ndéé iní máá-rí kua'a-rí nuu-ro. Nasu cuenta ñuyívi, chí máá-rí kua'a-rí nuu-ro. Ma kúkuí'a iní añú-ro, te ni ma yú'ú-ro. ²⁸ A n̄i kajini so'o-ró já ní ka'an-rí jíin-ró: Ki'in-rí te nchaa-rí nuu-ro, áchí-rí. Nú n̄i kumaní-ro jíin-rí, te kusii ndíja iní-ro núú, chí n̄i ka'an-rí jíin-ró já nó'on-rí nuu máá Táa-yo Dios. Chí ñá'nu-ga kúu máá Táa-yo vása rúu. ²⁹ Vina a n̄i kastu'ún-rí nuu-ro ondé jíin tiempo, náva'a nú a n̄i kuu, te kandíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-rí jíin-ró, chí vai ja kúñá'nu iní ñuyívi yá'a. Te tú ndújíin jíin-rí. ³¹ Ko vai máá, náva'a kuní ñuyívi ja maní-rí jíin máá Táa-yo Dios, te nátu'un n̄i tá'ú máá Táa-yo Dios tiñu nuu-rí, suni súan sá'a-rí.

Ndukuiñi ná chó'ō.

15

Máá yó'o uva ndija

¹ Máá-rí kúu máá yó'o uva ndija. Te máá Táa-ri kúu I'á jítu ja'a. ² Taká nda'a já ndítin ruu te tú já'a nde'e, jáncha-a-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoo-ya náva'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máá-ró a ni kandundoo-ró jíin tú'un ni ka'an-ri jíin-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jíin-rí, te máá-rí jíin máá-ró. In nda'a uva, ma kúu kua'a máá nde'e, te nú tú kutin jiká máá yó'o. Te suni súan roó, te nú tú kuxiukú-ró jíin-rí. ⁵ Máá-rí kúu yo'o-ún, te máá-ró kákuu nda'a-rí. Chaa ja kánchaa jíin-rí, te máá-rí jíin máá-de, chaa-ún já'a kua'a nde'e. Chi nú túu ruu, te ma kúu kuti sá'a ni in-ró jíná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú kánchaa jíin-rí, kenda-de ki'in-de, sá'a-ya. Te ichi nátu'un in nda'a sáni, ja nástútú-i, te taan-í nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú káxiukú-ró jíin-rí te tu'un ká'an-ri ñú'un in-ro. Yúan-na te kakan naún kákuni-ro, te kua'a-ri nuu-ro. ⁸ Nú kája'a-ró kuá'a nde'e, yúan-na te nduñá'nu Táa-ri sá'a, te súan kuu-ró cháa káskuá'a jíin-rí. ⁹ Nátu'un máá Táa-yo kúndá'ú in-ya rúu, suni súan kúndá'ú in-ri roó jíná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jíin tú'un kúndá'ú in-ri roó. ¹⁰ Nú skíkuu-ró tiñu ni tá'ú-rí nuu-ro, te nene kundá'ú in-ri roó. Nátu'un máá-rí ni skíkuu-ri tiñu ni tá'ú Táa-ri nuu-rí, te nene kundá'ú in-ya rúu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, náva'a ná kúkútu-ro jíin tú'un kúsi iní máá-rí. ¹² Ya'á kúu tiñu tá'ú-rí: Ja ná kúndá'ú in-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú in-ri roó jíná'an-ró. ¹³ Nú in chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo

ja kúndá'ú-ga iní-i-de nátu'un nī sá'a cháa-ún.
 14 Máá-ró kákuu amigo-ri nú skíkuu-ró táká tiñu
 tá'ú-rí nuu-ro. 15 Tuká skúnání-rí róó mozo. Chī
 ñn mozo, tú jiní-de ñún sá'a jito'o-de. Chī sua
 skúnání-rí róó amigo-ri, chī a nī kastu'ún-rí nuu-ro
 táká tu'un nī jini so'o-ri onde nuu máá Táa-ri. 16 Tú
 ní kákaji-ró rúu. Chī sua nī kaji-ri róó, te nī jani-ri
 róó ja kóngoyo-ró te kuá'a-ró ndé'e. Te ma náa
 ndé'e-ro. Te taká ja kakán-ro núu máá Táa-yo Dios
 jín sí'ví-rí, kua'a-ya núu-ro. 17 Tiñu yá'a tá'ú-rí
 nuu-ro: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró.

Ja káchindikin-i cháa kákandíja

18 Te nú kití iní taká ñayivi núu-ro jíná'an-ró,
 te ma náa iní-ro já súni nī kití iní-i nuu máá-rí
 xna'an-ga. 19 Te nú cháa ñuyivi ní kákuu-ró, te
 kumaní ñayivi jín róó nátu'un jín tá'an máá-i núu.
 Ko nasu cháa ñuyivi kákuu-ró, chī sua nī kaji-ri róó
 iní ñuyivi. Ja yúan kákití iní ñayivi núu-ro. 20 Ma
 náa iní-ro tú'un nī ka'an-ri jín-ró: ñn mozo, tú
 kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nú nī káchindikin-i
 ruu suni súan chindikin-i róó. Nú nī skíkuu-i tu'un
 nī ka'an-ri, suni skíkuu-i tu'un ka'an-ro. 21 Ko taká
 tiñu yá'a sá'a-de jín-ró ja síkí sí'ví-rí, chī tú kájiní-i
 l'a nī tájí rúu vai-ri. 22 Nú tú ní kí-ri, ni nú tú ní
 ká'an-ri jín-i, ma kóo kuachi-i núu. Ko vina ma kúu
 kaku-i nuu kuachi-i. 23 Ñayivi kájito u'u ruu, suni
 kájito u'u-i máá Táa-ri. 24 Nú tú ní sá'a-ri tiñu nuu-i
 ja ní ñn cháa tú ní sá'a, te ma kóo kuachi-i núu. Ko
 vina a nī kájiní-i tiñu-ún, te kájito u'u-i ruu jín máá
 Táa-ri. 25 Ko súan kásá'a-i nává'a skíkuu tu'un yóso
 núu tutú ley máá-i: Ja tú na kuachi-ri, te nī kájito

u'u-i ruu, áchí. ²⁶ Ko onde nuu máá Táa-yo tájí-rí máá I'a chindéé chítuu róó. Máá Espíritu ndaa kúu-ya, te onde chijí máá Táa-yo Dios kenda-ya. Te nú a ñi chaa-ya, te kani ndaa-ya tú'un-ri. ²⁷ Te suni máá-ró kani ndaa-ro tú'un, chí ká'jin-ró jíin-rí onde kivi ní kejá'á-rí.

16

¹ Tu'un yá'a ñi ka'an-ri jíin-ró náva'a tú nayu'ú-ro. ² Te ské'ichi-i róó iní ve'e sinagoga kingoyo-ró. Te jaá hora ja nú ñin chaa ka'ni-dé róó, te kani iní-de ja bueno ñi sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jíin-ró, chí tú kájiní-i nuu máá Táa-yo Dios, te ñi nuu máá-rí. ⁴ Ko ñi ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró náva'a nú a ñi jaá hora, te nuku'un iní-ro já súan ñi ka'an-ri jíin-ró. Te tú ní ká'an-ri tu'un yá'a jíin-ró onde kivi ní kejá'á-rí, chí jika-ri jíin-ró jíná'an-ró. ⁵ Te vina, chí no'on-ri nuu I'a ñi tájí rúu vai-ri. Te ñi ñin róó, ña tú kaka tu'un-ró rúu: Ndénu kí'in-ní. ⁶ Te vina a ñi kuxíí iní-ro chí súan ñi ka'an-ri jíin-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-ri jíin-ró: Ja sikí róó kúu ja kánúú kí'in-ri. Chí nú tú kí'in-ri, te I'a chindéé chítuu róó, ma cháa-ya núu-ro jíná'an-ró. Nú kí'in-ri, te tájí-rí-ya kíi-ya núu-ro. ⁸ Te nú a ñi chaa-ya te stá'an-ya núu-í ja ndiso máá-i kuachi, jíin já kúu tiñu ndaa, jíin ndasa náku'ndíi-ya-í. ⁹ Máá kuáchi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máá tiñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios, te ma kuní-ga-ro núu-rí. ¹¹ Te tu'un náku'ndíi-ún kúu ja á ñi jáku'ndíi-ya sikí máá já kúná'nu iní ñuyívi yá'a.

Tu'un máá Espíritu ndaa

12 Ió kua'a-gá tu'un ka'an-ri jíin-ró, ko ma kánda-ró jíin vína. 13 Te nú ni chaá máá Espíritu ndaa, máa-yá stá'an-ya táká tu'un ndaa nuu-ro. Chí tú ka'an-ya já kuní máa-yá, chí ka'an-ya táká ja jíni so'o-ya. Te stá'an-ya táká tiñu chaá. 14 Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, chí ki'in-ya tú'un xíin máa-rí, te stá'an-ya núu-ro jíiná'an-ró. 15 Taká ja xíin máa Táa-yo, suni máa-rí xíin. Ja yúan ní ka'an-ri ja kí'in-ya já xíin máa-rí te stá'an-ya núu-ro. 16 ñin tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí. Te suni ñin tí'lí-ga, te nakuní tuku-ró núu-rí, chí no'on-ri nuu máa Táa-yo. Achí-ya. 17 Yúan-na te sava chaá káskuá'a jíin-yá ni kaka'an-de jíin tá'an-de: Naún kúu tu'un ni ka'an-ya jíin-yó: ñin tí'lí-na te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ñin tí'lí-ga, te nakuní tuku-ró núu-rí, chí no'on-ri nuu Táa-ri. 18 Te ni kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíin-yó: ñin tí'lí-na. Tú kájuku'un iní-yo já ká'an-ya. Achí-de. 19 Te ni jini Jesús ja kaká tu'ún-de-ya kákuní-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Á kájika tu'ún tá'an-ró já ní ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró: ñin tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ñin tí'lí-ga, te nakuní tuku-ró núu-rí. 20 Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a iní-ro, ko kusii iní ñayívi ñuyívi. Te kukuí'a iní-ro, ko vasa kákukuí'a iní-ro, te ndusii iní-ro. 21 ñin ñasí'í, nú já'ncha chíi-ña, te kúkuí'a iní-ña, chí kuakuyani skáku-ña. Te nú a ni skáku-ña ñin suchí lúlí, tuká ná'an-ña túndó'o ni ta'an-ña, chí kúsii iní-ña já ní kaku ñin chaá iní ñuyívi. 22 Suni súan máa-ró, kákukuí'a ndija iní-ro vína. Ko inga kivi te nakuní-ri nuu-ro te kusii iní-ro. Te ma ndúkuí'a-ga iní-ro jíiná'an-ró sá'a ni ñin ñayívi. 23 Te kivi-ún tú naún

kaká tu'ún-ró rúu. Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú naún kakán-ro núu máa Táa-yo jíin sí'ví-rí, te kua'a-ya núu-ro. ²⁴ Ondé vina te tú naún ní kájikan kuti-ro jíin sí'ví-rí. Kakan, te ni'in-ro, náva'a kusii vá'a ini-ro. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jíin-ró. Ko in kivi te ma ká'an yátá-gá-ri jíin-ró, chi sua kastu'un káji-rí taká tu'un máa Táa-yo Dios. ²⁶ Te kivi-ún, kakan-ro jíin sí'ví-rí. Te tú ká'an-ri jíin-ró já kakán ta'u-rí nuu máa Táa-yo já sikí róo. ²⁷ Chi máa Táa-yo, kúndá'ú ini-ya róo. Chi máa-ró ni kakuman-ro jíin-rí, te ni kakandija-ró já ondé nuu Dios vai-ri. ²⁸ Ni kenda-ri onde nuu máa Táa-yo, te ni chaa-ri ini ñuyívi. Vina te kenda tuku-ri ini ñuyívi te no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te ni kaka'an chaa káskuá'a jíin-yá: Vina te ká'an káji-ní. Tú ká'an-ní ni in tu'un yátá. ³⁰ Vina te kájuku'un ini-ná ja jiní-ní taká tu'un, te tú jínu ñú'ún-ní ja kaká tu'ún-i ní. Ja yúan kákandija-ná ja ní kenda ndija-ní onde nuu Dios vai-ní. Achí-de jíin-yá. ³¹ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Vina te kákandija-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, chi vai in hora, te a ni chaa, ja kuichá nuu-ró kíngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-o-ró rúu máa in-ri. Ko ma kúnchaa máa in-ri, chi máa Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. ³³ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró náva'a koo ndéé ini-ro sá'a-ri. Ini ñuyívi, chi koto-ró túndó'o. Ko kava téyíi-ró, chi a ni kundéé-rí jíin ñuyívi, achí-ya.

17

Tu'un ni jikan ta'u Jesús ja'a yóo

¹ Tu'un yá'a n̄i ka'an Jesús. Te n̄i ndakoto-ya íchi ándíví. Te n̄i ka'an-ya: Táa, a n̄i cháa máa hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, náva'a suni Se'e-ní sáñá'nu-i níí. ² Chi n̄i ja'a-ní fuerza nuu máa Sé'e sik̄i táká cháa, náva'a nuu táká cháa n̄i ja'a-ní nuu-í, kua'a-i ja kúchaku-de níí káni. ³ Te tu'un kuchaku níí káni kúu ja ná kuní-de níí ja máa ñn ndija-ni Dios kúu-ní onde jín Jesucristo I'a n̄i tájí-ní vai. ⁴ Máá-ná, n̄i sáñá'nu-ná níí in̄i ñuyívi. A n̄i síjínu-ná tiñu n̄i tá'ú-ní nuu-ná. ⁵ Te vina Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kuní jín núu máá-ní, nátu'un n̄i kuñá'nu-ná jín-ní onde ná té jungoo-ga ñuyívi. ⁶ N̄i stá'an ndijin-ná níí jín sí'ví-ní nuu táká cháa n̄i ja'a-ní nuu-ná in̄i ñuyívi. Máá-ní n̄i xín-dé núú. Te n̄i ja'a-ní-de nuu-ná. Te n̄i kaskíkúu-de tu'un-ní. ⁷ Vina te a kájiní-de ja onde nuu máá-ní vai taká tu'un n̄i ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chi tu'un n̄i ja'a-ní nuu-ná, n̄i ja'a-ná nuu máá-de jíná'an-de. Te n̄i kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a n̄i kajiní ndaa-de ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te n̄i kakandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chí sua jikán ta'u-ná ja'a cháa n̄i ja'a-ní nuu-ná, chí máá-ní xín-dé. ¹⁰ Te taká ndatíñu-ná kúu ndatíñu máá-ní. Te taká ndatíñu máá-ní kúu ndatíñu máá-ná. Te n̄i nduñá'nu-ná n̄i sá'a ndatíñu-ún. ¹¹ Te tuká káncháa-ná in̄i ñuyívi. Ko máá-de chí káxiukú-de in̄i ñuyívi, te máá-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu I'a ndoo, te jín sí'ví-ní koto-ní taká cháa n̄i ja'a-ní nuu-ná, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un kákuu máá-yó. ¹² Ná n̄i kanchaa-ná jín-de in̄i ñuyívi, te n̄i ndito-ná-de jín

sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ní ndito-ná-de te tú ní náa ní ñn-de, chí máá-ni se'e kui'na ní naa, náva'a skíkuu tutu ñ. ¹³ Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a iní ñuyívi náva'a ná kúsií vá'a iní-de jíín tú'un kúsií iní máá-ná. ¹⁴ Ní kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te ní kakiti iní ñayívi núu-dé, chí nasu sé'e ñuyívi kákuu-de nátu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja cháxio-ní-de iní ñuyívi, chí sua koto-ní-de nuu kíni nuu kuí'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Nátu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jíín tú'un ndaa. Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. ¹⁸ Nátu'un ní tájí-ní náá vai-ná iní ñuyívi, suni súan tájí-ná-de ki'in-de iní ñuyívi. ¹⁹ Te ja síkí máá-de kúu ja sándoo-ná máá-ná, náva'a koo ndoo máá-de jíín tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñn cháa yá'a jíná'an-de, chí suni ja'a táká ñayívi já ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíná'an-de. ²¹ Náva'a taká-i ná kúu-i ñn-ni, nátu'un kánchaa-ní jíín-ná, Táa, te máá-ná jíín máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ni jíín-yó kuní-ná, náva'a ná kándíja ñuyívi já máá-ní ní tájí-ní náá vai-ná. ²² A ní sáñá'nu-ná máá-de nátu'un ní sáñá'nu-ní náá, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un ñn-ni kákuu-yó. ²³ Te nátu'un máá-ná jíín máá-de, te máá-ní jíín máá-ná, suni súan kuní-ná ja ná síyíja-ní-de náva'a ñn-ni ná kúu-de, te náva'a kuni ñayívi já ní tájí-ní náá vai-ná, jíín já kúndá'ú iní-ní-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá. ²⁴ Táa, taká cháa ní ja'a-ní nuu-ná-ún, kuní-ná ja núu kúnchaa máá-ná suni yúan ná kúxiukú máá-de jíín-ná, náva'a ná kuní-de ndasa

ndúñá'nu-ná sá'a-ní. Chì kúndá'ú inì-ní náá onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máá-ní kúu l'a ndaa, ko tú kájinì taká ñayívi núu-ní. Ko máá-ná chì jiní-ná nuu-ní. Te cháa yá'a, kájinì-de ja ní tájì-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a ñì stá'an-ná ní jín sí'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, náv'a ná kúndá'ú inì-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú inì-ní náá, te suni náv'a kunchaa-ná jín-de.

18

Ja ní kakat#n-de Jesús

¹ Te ñì kuu, ñì ka'an Jesús tu'un yá'a. Te ñì kenda-ya jín cháa káskuá'a jín yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñin jardín. Te yúan ñì kivi-ya jín cháa káskuá'a jín-yá. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, chì ío kua'a vuelta ñì ketá'an Jesús yúan jín cháa káskuá'a jín-yá. ³ Te ñì jaka Judas ñin nuu soldado jín yakú ndajá'a sutú ñá'nu jín cháa fariseo, te ñì jakoyo-de yúan jín linterna jín ñú'un yiti jín machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á ñì jinì-ya taká tundó'o vai siki-yá, ñì kenda-ya íchi núu-dé. Te ñì ka'an-ya jín-de: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te ñì kaka'an-de jín-yá: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te ñì ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jín-de. Te Judas, cháa ñì nastúu-ya-ún, suni kándij-de jín cháa-ún jíná'an-de. ⁶ Te ja súan ñì ka'an-ya, máá-rí kúu, te ñì kanakaka yatá-de. Te ñì kandua-ni-de nuu ñú'un. ⁷ Te ñì jiká tu'un tuku-ya-dé: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te ñì kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te ñì ka'an Jesús: A ñì ka'an-rì jín-ró ja

máa-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te sía cháa yá'a ná kíngoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan nī kuu náva'a ná skíkuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ni ñin cháa nī ja'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja ñáva'a-de ñin machete, nī tava-dé. Te nī stují-ni-de mozo máa sutú ñá'nu-ga. Te nī kachi-de so'lo lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te nī ka'an Jesús jíin Pedro: Nachiva'a machete-ro iní cubierta. Chi tundó'o yá'a ja ní ja'a Táa-ri nuu-rí, tú kánúú ja ndó'o-ri náún. Achí-ya.

Ja ní kandii Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jíin cháa kuñá'nu, jíin ndájá'a cháa judío, nī kakatíin-de Jesús, te nī kaju'nī-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga nī kajanchaka-de-ya núu Anás. Chi táchisó Caifás nī kuu-de. Te Caifás, nī kuu-de máa sutú ñá'nu-ga kuia-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máa cháa nī ja'a consejo nuu cháa judío, ja jíinu ñú'ún já kúu ñin cháa ja'a ñáyivi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de jíin-yá, jíin ingá cháa skuá'a. Te cháa-ún, jiní sutu ñá'nu nuu-dé. Te nī kivi-de iní Palacio jíin Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, nī kandii-ni-de ichi yúxé'é yatá vé'e. Te máa cháa skuá'a ja jiní sutu ñá'nu-ga nuu-dé, nī kenda-de, te nī ka'an-de jíin ñá'an ndíto yuxé'é. Te nī skívi-de Pedro iní vé'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ña'an ndíto yuxé'é-ún, nī ka'an-ña jíin Pedro: Te róo suni ñin cháa skuá'a jíin cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te nī ka'an-de: Nasu náá kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jíin policía, nī kanastá'an-de ñu'un, chi sá'a vijin. Te ká'iin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándii-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutu ñá'nu-ga, nī xndichí-de Jesús sikí cháa káskuá'a jíin-yá jíin sikí

tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te n̄i ka'an Jesús: A n̄i ka'an ndijin-ri in̄i ñuyívi. Nene n̄i stá'an-ri tu'un in̄i ve'e sinagoga jíin iní ve'e ij, nuu ndútútú ndí'i ñayívi judío, te tú ni ñn tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'ún-ró rúu. Kaka tu'ún ñayívi ní kajini so'o tu'un n̄i ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chí máa-i káiná'an-i tu'un n̄i ka'an-ri jíin-i, áchí-ya jíin-de. ²² Te ja súan n̄i ka'an Jesús, te ñn mozo kándij yúan, n̄i ja'a-ni ñn jikí núu Jesús. Te n̄i ka'an jíin-yá: Súan ká'an-ro jíin sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin: Nú n̄i ka'an ndíva'a-ri, te kastu'ún naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a n̄i ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás n̄i tájí-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máa sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te n̄i kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchí. Te máa-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ñn mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, n̄i ka'an jíin-de: Nasu ní jin̄i-ri róo jíin-de in̄i jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te n̄i kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te n̄i kãndenda-de jíin Jesús in̄i ve'e Caifás kája'an-de jíin-yá onde in̄i ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñayívi judío, tú ní kivi koyo-i in̄i ve'e palacio, chí tú kákuni-i kuchá'an-i. Chí nú súan te ma kúu kee-í lélú Pascua. ²⁹ Yúan-na te n̄i kenda Pilato nuu ñayívi ká'jin yata vé'e. Te n̄i ka'an-de: Naún kuachi kájikã-ro sikí cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te n̄i kaka'an-i: Chaa yá'a, nú tú kúu-de chaa ñáá, ma kíinchaka-ná-de nuu-ní núú, áchí-i jíin-de. ³¹ Te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Kí'in máa-ró-de, te sãnda-ro

sikí-dé nátu'un ká'an ley máá-ró, áchí-de. Te ñayivi judío n̄i kaka'an-i jíin-de: Ja náá jíiná'an-ná, tú íó ley ja ká'ni-ná ni ñn ñayivi, áchí-i. ³² Súan n̄i kaka'an-i náva'a skíkuu tu'un n̄i ka'an Jesús, ja ní kastu'ún-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te n̄i ndivi Pilato ini ve'e palacio. Te n̄i kana-de xini Jesús n̄i kivi-ya. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Máá-ró kúu Rey ñayivi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni ini máá-ró, xí súan n̄i kastu'ún sáva-ga chaá nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te n̄i ka'an Pilato: Chaá judío kúu-ri náún. Ñayivi máá-ró jíin sutú ñá'nu, n̄i kanakua'a róó nuu-rí. Naún ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu. Nú ini ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu, yúan-na te chaá kájatíñu nuu-rí, kuatá'an-de ja'a-rí náva'a tú natuu-ri nuu ñáyivi judío núú. Ko nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te n̄i ka'an Pilato jíin-yá: Te ñn rey kúu-ró ja súan, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúú káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri ini ñuyivi. Taká ñayivi ká'jin jíin tú'un ndaa, ñayivi-ún jini ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te n̄i ka'an Pilato jíin-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te n̄i kenda tuku-de nuu ñáyivi judío. Te n̄i ka'an-de jíin-i: Tú kuti ní ñn kuachi ní'in-rí sikí-dé. ³⁹ Ko íó costumbre máá-ró já víko Pascua te nuu-ro síá-ri ñn chaá índee vekaa. Te kákuni-ro já síá-ri rey ñayivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í n̄i kakana jaa-i inga jínu: Ma síá-ní chaá yá'a, chí sua ná síá-ní Barrabás, áchí-i. Te chaá kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

1 Yúan-na te Pilato, n̄i ki'in-de Jesús. Te n̄i xndó'o-de-ya. 2 Te soldado, n̄i kat̄in-de ñn corona iñu. Te n̄i kachu'un-de xin̄i-yá. Te n̄i kachu'un-de-ya ñn sa'ma kuá'á t́ndí'í. 3 Te n̄i kakandita-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kája'a-de j̄ikí núu-yá. 4 Yúan-na te n̄i kenda Pilato inga j́inu. Te n̄i ka'an-de jíin ñáyiv̄i: Yá'a nde'é-ró vai-r̄i jíin-de yata vé'e, náva'a ná kuní-ro já tú ni ñn kuachi ní'in-rí sik̄i-dé, áchí-de. 5 Te n̄i kenda Jesús yata vé'e, ñú'un-ya corona iñu jíin sá'ma kuá'á t́ndí'í. Te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Yá'a nde'é-ró cháa yá'a, áchí-de. 6 Te sutu ñá'nu jíin cháa kájat̄iñu, n̄i kajin̄i-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de j̄ika cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te n̄i ka'an Pilato jíin-de: Kat̄in máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ní'in-rí ni ñn kuachi sik̄i-dé, áchí-de. 7 Te n̄i kaka'an judío: Máá-ná káñava'a-ná ley. Te sik̄i ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. 8 Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. 9 Te n̄i nd̄iv̄i tuku-de inga j́inu in̄i ve'e palacio. Te n̄i j̄ika tu'ún-de Jesús: Ndé onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jíin-de. 10 Yúan-na te n̄i ka'an Pilato jíin-yá: Tú ka'an-ro jíin-rí náún. Á tú jiní-ro já ndíso-r̄i tiñu ja ká'ni-rí róó j̄ika cruz, te suni ndíso-r̄i tiñu ja sía-r̄i róó ki'in-ro. Achí-de. 11 Te n̄i ka'an Jesús: Nú tú ní k̄i tu'un onde and̄iv̄i, te ma kúu ndonda-ró sik̄i-rí. Ja yúán cháa n̄i naku'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndíso-de. Achí-ya. 12 Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato sía-de-ya. Ko ñáyiv̄i judío, n̄i kaka'an jaa-i: Nú sía-ní cháa

yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chì nú ìn chaa sá'a-de ja máá-de kúu rey, chaa-ún ká'an-de siki César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, ñi kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te ñi jungoo-de iní ve'e tínu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.) ¹⁴ Te máá kivi sátu'a ja koo viko Pascua kúu, natu'un ka'íñu. Te ñi ka'an-de jíin ñáyivi judío: Yá'a nde'é-ró núu rey máá-ró jíná'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te ñi kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jiká cruz, áchí-i. Te ñi ka'an Pilato jíin-i: Ja ká'ni-rí rey máá-ró náun, áchí-de. Te ñi kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey káñava'a-ná, chí máá-ni César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te ñi naku'a-a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te ñi kakatìn-i Jesús, te kua'an-i jíin-yá.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máá-yá, ndíso-ya cruz-ya. Te ñi kenda-ya yúan, kua'an-ya ìn nuu nání yiki xiní. Te nuu yú'u hebreo nání Gólgota. ¹⁸ Yúan ñi kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ñi kajata kaa-i uu chaa jíin-yá, ìn ìn-de lado xiin-yá. Te máá Jesús ñi ndita kaa-ya má'ñú. ¹⁹ Te suni ñi chaa Pilato ìn tutu. Te ñi chitìn-de xiní cruz. Te súan ñi ka'an: Jesús ñuu Nazaret, Rey ñáyivi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñáyivi judío, ñi kaka'u-i tu'un yá'a. Chí nuu ní ndita kaa Jesús, máá yáni yuñúu kúu. Te yóso tú'un-ún jíin yú'u hebreo, jíin yú'u griego, jíin yú'u latín. ²¹ Te sutu ñá'nu judío, ñi kaka'an-de jíin Pilato: Ma cháa-ní: Rey ñáyivi judío. Chí sua chaa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-rí nuu ñáyivi judío, achi-ní, áchí-de. ²² Te ñi ka'an Pilato: Ma násama-rí ja á ñi chaa-rí, áchí-de. ²³ Te soldado, nuu ní kajata

kaa-de Jesús jika cruz, te n̄i k̄aki'in-de sa'ma-yá. Te n̄i k̄andátá-de kuun pedazo, ñin ñin kuu soldado-ún. Te suni n̄i k̄aki'in-de tik̄achí-yá. Ko tik̄achí-ún tú ní k̄íku, chí n̄i kunu n̄íí ondé xin̄i te ondé nuu já'a. ²⁴ Te n̄i kaka'an máá-de: M̄a ndátá-yó, chí ná sá'a-yó ñin apuesto siki. Te ná ndéó ndé ñin-yó ní'in, áchí-de. Súan n̄i kasá'a soldado, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: N̄i kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, n̄i k̄akuu máá-de. Te siki tik̄achí-ná n̄i kasá'a-de apuesto. Achí. ²⁵ Te xiin cruz Jesús ká'iin náa-ya, jíin kú'u-ña María, ñasíí Cleofas, jíin María ñuu Magdala. ²⁶ Te n̄i jin̄i Jesús nuu náa-ya jíin núu cháa skuá'a ja maní-yá jíin-de. Te k̄andij yani-de. Te n̄i ka'an-ya jíin náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní k̄andij se'e-ní, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró k̄andij náa-ro, áchí-ya. Te ondé sáá-ni n̄i kana-de-ña kuá'an-ña jíin-de ve'e-de. ²⁸ Yuán-na te n̄i jin̄i Jesús ja á n̄i jin̄u taká tiñu. Te n̄i ka'an-ya: Jichí-ri nducha, áchí-ya. Súan n̄i ka'an-ya náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij. ²⁹ Te yúan n̄i io ñin t̄indo'o ñú'un chítú vinagre. Te n̄i chindaji-de kachi núu vinagre-ún. Te n̄i chaa-de xin̄i ñin yunu. Te n̄i k̄achaa-de yu'u-yá. ³⁰ Te Jesús n̄i ji'i-ya vinagre-ún. Te n̄i ka'an-ya: A n̄i jin̄u, áchí-ya. Te n̄i k̄aí-ni xin̄i-yá. Te n̄i ji'i-ni-ya. ³¹ Te kivi s̄atu'a kúu, te chaa judío, tú k̄akuni-de ja kuita koyo nd̄iyi-ún jika cruz kivi ndétatú. Chí vai kivi ndétatú, te ñin kivi kánúú x̄aan kúu. Te n̄i kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu s̄i'in-i, te ná kúxio-i jika cruz. ³² Te n̄i chakoyo soldado. Te n̄i kaja'nu-de s̄i'in chaa ñin, te suni súan inga chaa ja ndíta kaa jíin-yá. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu

Jesús, ni kajini-de ja á ni ji'i-ya. Te tú ní kája'nu-de si'in-ya. ³⁴ Ko ñn soldado, ni kaan-de xiin-ya jíin punta machete, te ni kenda-ni niñi jíin ndúcha. ³⁵ Te ñn chaá ni jini-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máa-de, suni jini-de ja tú'un ndaa ká'an-de, náva'a kandíja tuku máa-ró jíná'an-ró sá'a-de. ³⁶ Chì súan ni kuu, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Ma ká'nu-ro ní ñn yiki-ya, áchí. ³⁷ Te suni inga tu'un ká'an tutu ij: Nde'é-de nuu I'a ni kakaan-de, áchí.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ Yúan-na, te ío ñn chaá nání José ñnuu Arimatea, chaá-ún skuá'a sa'í-de jíin Jesús, chì yú'ú-de ñayivi judío. Te ni ka'an nda'ú-de jíin Pilato nú kuu kuanchaa-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato ni jatú'un. Yúan-na te ni jaa-de. Te ni xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, chaá ni ja'an nuu Jesús akuáa-ún núú, suni ni jaa-de ndiso-de susia ua jíin jí'o áloe, nátu'un kuun arroba. ⁴⁰ Te ni kachi'in-de yiki kúñu Jesús. Te ni kachisúkun-dé jíin sá'ma kuítá jíin jí'o, nátu'un kásá'a máa ñayivi judío ja kachiyuji-i añú. ⁴¹ Te nuu ní ji'i-ya jiká cruz, yúan ni jo ñn jardín. Te nuu jardín ío ñn ve'e añú jáá núu té yuji-ga ni ñn añú. ⁴² Yúan ni kachindee-de Jesús, chì ve'e añú-ún kánchaa yani. Te a yani kejá'á kivi sátu'a judío ja kóo viko Pascua.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te jañá'an kivi ñn semana-ún, ni jaa María ñnuu Magdala ve'e añú-ún ja íña-gá. Te ni jini-ña já ní kuxio yuu já ndí'u yuvé'e añú-ún. ² Yúan-na

te ni jinu-ña ní jaa-ña núu Simón Pedro jíin núu ingá chaa skuá'a-ún ja ní kumaní Jesús jíin. Te ni ka'an-ña jíin-de: Ni katava-dé Jito'o-yo iní ve'e añú. Te tú kájiní-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchí-ña. ³ Te ni kenda Pedro jíin ingá chaa skuá'a-ún, te ni jakoyo-de ve'e añú. ⁴ Te ni kajinu tai ndendúú-de. Ko inga chaa skuá'a-ún, ni jinu yachi-ga-de vásá Pedro. Te xna'an-ga-de ni jaa ve'e añú. ⁵ Te ni jito nuu-de. Te ni jini-de sa'ma kuitá kándaa máa-na iní kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te ni jaa tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te ni kivi-de iní ve'e añú-ún. Te ni jini-de sa'ma kuitá-ún kándaa máa-na. ⁷ Te pañito ni yisúkun xiní Jesús, tú kátúu jíin sá'ma kuitá-ún chi ni nakaita'nu te kátúu sijn. ⁸ Yúan-na te suni inga chaa skuá'a-ún, chaa ni jaa xna'an-ga ve'e añú, ni kivi-de. Te ni jini-de. Te ni kandija-de. ⁹ Chi té chá'an-ga juku'un iní-de tu'un ka'an tutu ii, ja jínu ñú'ún náchaku-ya nú a ni ji'i-ya. ¹⁰ Te chaa kaskuá'a-ún, ni kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakuni María Magdalena nuu-ya

¹¹ Ko María, kándij-ña ndé'e-ña yatá vé'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te ni jito nuu-ña ní ndé'é-ña iní ve'e añú. ¹² Te ni jini-ña já káxiukú úu ndajá'a ándiví, káñu'un-ya sá'ma kuíjin, in-ya íchi xiní, te inga-ya íchi núu já'a núu ní kátúu yiki kúñu Jesús. ¹³ Te ni kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ní. Te ni ka'an-ña jíin-yá: Ni kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jiní-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan ni ka'an-ña, te ni xió kóto-ña. Te ni jini-ña núu Jesús kándij-ya yúan. Ko tú ní nakuni-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro.

Ndeja nándúkú-ró, áchí-ya. Te máá-ña, jáni iní-ña já cháa ndító nuu itú kúu-ya. Te nī ka'an-ña jíin-yá: Táta, te nú máá-ní nī chaxio-ní-ya, te kastu'un-ní ndé nī chindee-ní-ya, te ná kínakí'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te nī ka'an Jesús jíin-ña: María, áchí-ya. Te nī naxió kóto-ña. Te nī ka'an-ña jíin-yá: Raboni, áchí-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te nī ka'an Jesús jíin-ña: Ma ké'é-ró rúu, chí té ndaa-ga-ri nuu máá Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñaní-ri, te kachí-ro núu-dé ja ndáa-ri no'on-ri nuu máá Táa-ri, máá Táa máá-ró, te nuu Dios máá-rí, Dios máá-ró, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, nī kastu'un-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jini-ña núu Jító'o-yo jíin já ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuni chaq káskuá'a nuu-yá

¹⁹ Te nī iní máá kivi ñn semana-ún, te kájin tútú cháa káskuá'a-ún iní ñn ve'e. Te ndí'u yuxé'é chí káyu'ú-de kájito-de ñayivi judío. Te nī chaa Jesús nī jukuiñi-ya má'ñú-de, te nī ka'an-ya jíin-de: Ma kúkuí'a iní-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan nī ka'an-ya. Te nī stá'an-ya ndá'a-yá jíin xíin-yá. Te chaa káskuá'a-ún, nī kakusi iní-de ja ní ka-jini-de nuu máá Jító'o-yo. ²¹ Yúan-na te nī ka'an tuku Jesús: Ma kúkuí'a iní-ro. Nátu'un nī tájí máá Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan tájí-rí róo kingtono-ró. Achí-ya. ²² Tu'un yá'a nī ka'an-ya, te nī tivi tachi-yá nuu-dé jíná'an-de. Te nī ka'an-ya jíin-de: Ki'in Espíritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró túká'nu iní nuu kuáchi ñn ñayivi, te koo túká'nu iní nuu kuáchi-i. Te nú kendo kuáchi sikí ñn ñayivi sá'a-ró, te kendo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimo, ñn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de,

tú kánchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná n̄i chaa Jesús. ²⁵ Te sava-ga chaa káskuá'a, n̄i kaka'an-de jíin Tomás: N̄i kajini-ri nuu máa Jító'o-yo, áchí-de. Te n̄i ka'an Tomás: Nú tú kuni-ri nuu ní tuji ndá'a-yá n̄i sá'a nduyu kaa, te nú tú chindee-ri xini ndá'a-rí nuu ní indee nduyu kaa, te nú tú chindee-ri nda'a-rí xiin-yá, te ma kándíja kuti-rí, áchí-de. ²⁶ Te n̄i kuu in semana. Te inga jínu ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún in̄i ve'e. Te kánde Tomás jíin-de. Te n̄i chaa tuku Jesús vasa ndí'u yuxé'é. Te n̄i jukuiñi-ya má'ñú-de. Te n̄i ka'an-ya: Ma kúkuí'a in̄i-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te n̄i ka'an-ni-ya jíin Tomás: Chindee xini ndá'a-ro yá'a, te kuni-ro ndá'a-rí. Te skáa nda'a-ro, te chindee-ró xiin-rí. Te ma káni siki in̄i-ro, chí sua ná kándíja-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Tomás jíin-yá: Aí Táta, Jító'o máa-ná, te Dios máa-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: N̄i jini-ro rúu, Tomás, te yuán ní kandíja-ró: Xáán ndatu ñayivi já kákandíja vasa tú ní kájin-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni n̄i sá'a Jesús kua'a-gá tuni nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú yoso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tuni yá'a yoso náva'a kandíja-ró já Jesús kúu Cristo máa Sé'e Dios. Chí nú kandíja-ró-yá, te kuchaku-ro ní káni jíin sí'ví-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máa-yá in̄i ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, n̄i nastá'an ndijin tuku-ya máa-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a n̄i stá'an ndijin-ya máa-yá. ² Ká'jin tútú Simón Pedro, jíin Tomás, ja nání Dídimó, jíin Natanael, chaa

ñuu Caná ndañúu Galilea, jíin táká se'e Zebedeo, jíin úu-ga cháa káskuá'a jíin-yá. ³ Te ni ka'an Simón jíin-de: Ná kítin-ri tiyáká, áchí-de. Te ni kaka'an-de jíin-de. Suni ná kíngoyo-ri jíin-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te ni kivi koyo-de in barco. Ko tú ní kátin kuti-dé-ti ákuáa-ún. ⁴ Te ja kuakundijin, te ni jukuiñi Jesús yu'u mar. Ko cháa káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Súchi, á káñava'a-ró in tiyáká kée-rí, áchí-ya. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te ni ka'an-ya jíin-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te ni kaskuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xáan cháká ní ni'in-dé. ⁷ Yúan-na te cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ni ka'an-de jíin Pedro: Máá Jító'o-yo kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máá Jító'o-yo kúu, te ni nachu'un-de sa'ma-dé, chi víchí líi-dé núú. Te ni ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga cháa káskuá'a-ún, vai koyo-de jíin barco jíin ñunu ñú'un chítú tiyáká. Chi tú jíká ká'in-de jíin ñú'un íchí, chi yani nátu'un uu ciento yíkí. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu ñú'un, te ni kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée in cháká núu ñú'un-ún, jíin stáa. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Kuákí'in tiyáká ja ní katin-ró vína ná kí, áchí-ya. ¹¹ Te ni kivi Simón Pedro ini barco. Te ni stáa-de ñunu cháká ní cha-de jíin yú'u mar. Te ñú'un chítú cháká ná'nu, in ciento uu xiko uxí uní. Te vasa súan kua'a-tí ni ñu'un, ko tú ní té'ndé ñunu-ún. ¹² Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ña'an jíná'an-ró te kasi ini-ro, áchí-ya. Te ni in cháa káskuá'a-ún, tú ní chúndée iní-de ja kaká

tu'ún-de-ya: Róó, ndé chaa kúu-ró. Chì a kájini-de ja máá Jító'o-yo kúu-ya. ¹³ Te ñi chaa Jesús. Te ñi ki'in-ya stáa-ún. Te ñi ja'a-ya núu-dé. Te suni súan ñi ja'a-ya tíyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'á ní kuu vuelta uní ja ní nastá'an ndijin Jesús máa-yá nuu chaa káskuá'a jíin-yá, ja á ñi nachaku-ya já ní ji'i-ya. ¹⁵ Te nuu ní ndi'i ñi kajasi iní-de, te ñi ka'an Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga iní-ro rúu vásá yá'á xí túu, áchí-ya. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Jaan, Táta, máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Skée-ro lélú-rí núsáá, áchí-ya. ¹⁶ Te ñi ka'an tuku-ya vuelta uu jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú iní-ro rúu náún, áchí-ya. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Skée-ro ri-i-ri núsáá, áchí-ya. ¹⁷ Te ñi ka'an tuku-ya vuelta uní jíin-de: Simón, se'e Jonás, maní-ro jíin-rí náún, áchí-ya. Te ñi kuxíí iní Pedro ja vuelta uní ñi ka'an-ya jíin-de: Maní-ro jíin-rí náún. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Táta, máa-ní jiní taká tu'un. Máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te ñi ka'an-ya: Skée-ro ri-i-ri núsáá. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ondé ná súchí-ró núú, te ñi naku'ni máa-ró chíi-ró. Te ñi jika-ró ndénu ní kuu iní-ro. Ko nú ná yíi-ró, te skaa-ro ndá'a-ro. Te inga chaa, nachí'i-de chíi-ró, te kunchaka-de róó ki'in-ro jíin-de vasa tú kuní-ro. Achí-ya jíin-de. ¹⁹ Tu'un yá'a ñi ka'an-ya nává'a ná júku'un iní-de ndé modo kuu-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te ñi ka'an-ya: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya jíin-de. ²⁰ Te ñi xío kóto Pedro. Te ñi jiní-de chaa skuá'a ja maní Jesús jíin, ja ndikín-de vai-de, chaa ñi ndituu

jika Jesús ná n̄i kakuxíni-ya, ja ní jika tu'ún-de-ya: Táta, ndé cháa kúu ja nástúu níí. ²¹ Te n̄i jin̄i Pedro nuu cháa-ún. Te n̄i ka'an-de jíin Jesús: Táta, te cháa yá'a, naún sá'a-de, áchí-de. ²² Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nú kuní-ri ja kéndoo-de onde kiv̄i ncháa-ri, naun jítú iní-ro. Kundikin ruu ná kí'on. Achí-ya. ²³ Te n̄i jicha tu'un yá'a nuu taká ñani-yo, ja cháa skuá'a-ún ma kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, chí sua n̄i ka'an-ya: Nú kuní-ri ja kéndoo-de onde kiv̄i ncháa-ri, te naun jítú iní-ro. ²⁴ Chaa n̄i skuá'a-ún kúu cháa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni n̄i chaa-de taká tu'un yá'a. Te kájin̄i-yo já tú'un jáni-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xáan-gá tiñu n̄i sá'a Jesús. Te nú chaa-yó ná ñn ná ñn, te ma kánda níí ñúyivi já kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni in̄i-ri. Amén.

**Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)**

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9